

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 2 1962

Pienokaisemme hiukan sairastelee... Kiltti tohtorisetä on tutkinut kullannurumme ja ilmoittanut, että muutaman päivän päästä koko vaiva on jo ohitse. Hyvät lääkkeet vielä nopeuttavat tervehtymistä. Onneksi kaikki sujuu tällä kertaa mukavasti kotihoidossa. Meillä on varakassa, jota kartutamme tällaisten yllättävien menojen varalle.

YHDYSPANKKI

saa huostaansa osan joka tilistä. Niinpä sitten ikävän yllätyksenkään tullen ei tarvitse hermostua raha-asioista...

**palkka pankkiin-
vaivatonta vaurastumista**

Äidille... mummille lahjaksi

PURKKIKAHVIA

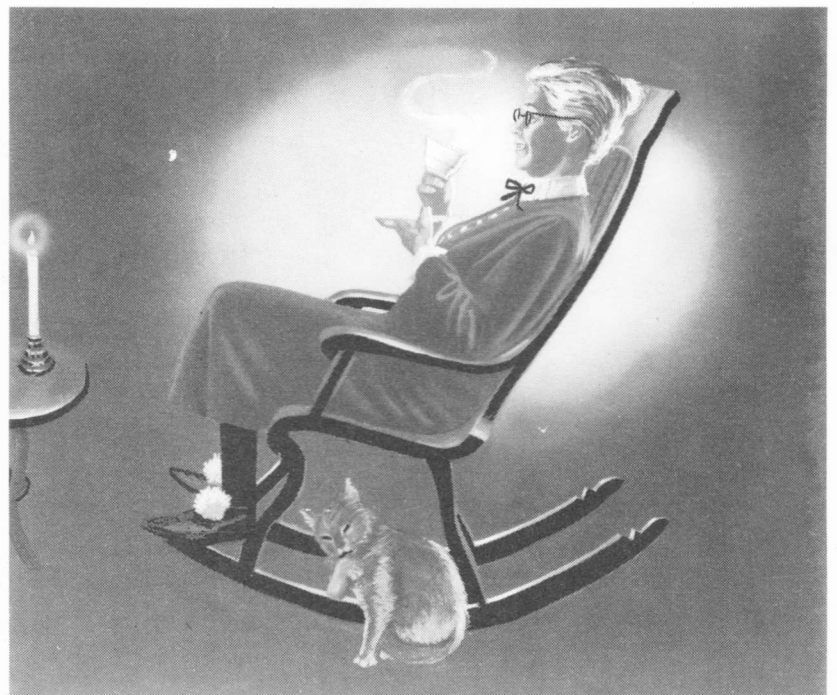
*Aina mieluistaa -
aina yhtä arvokasta*

On hauska antaa lahjaksi purkkikahvia. Kaikissa tilanteissa se saa vastaanottajan iloiselle mielelle. Purkkikahvissa ovat kaikki aromit tallella. Se säilyy kauan tuoreena. Purkkikahvia on monta laatua - jokaisen maun ja kukkaron mukaan.

purkkikahvi jokapäivän
ONNENKAHVI

Oy G.W. SOHLBERG AB

No 2

15. 2. 1962

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

6. VUOSIKERTA • KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

JULKAISIJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.

TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp; S. Sundman, kontra-amiraali evp; G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.

PÄÄTOIMITTAJA: A. Kurenmaa, kenraaliluutnantti evp.

TOIMITUS: Helsinki, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42. Taloudenhoitaja ja toimitussihteeri R. Kalervo, everstiluutnantti evp. Sotilastoimittaja E. Kuussaari, eversti evp.

TILAUSKONTTORI: Korkeavuorenkatu 28 puh. 19 367. Postisiirtotili 94 941.

KUSTANTAJAT: Sotamuisto-yhdistys r.y. ja Sanoma Osakeyhtiö

VUODESSA 12 NUMEROA • TILAUSHINTA 700 MK • TILAUKSET PUH. 19367 • POSTISIIRTOTILI 94941

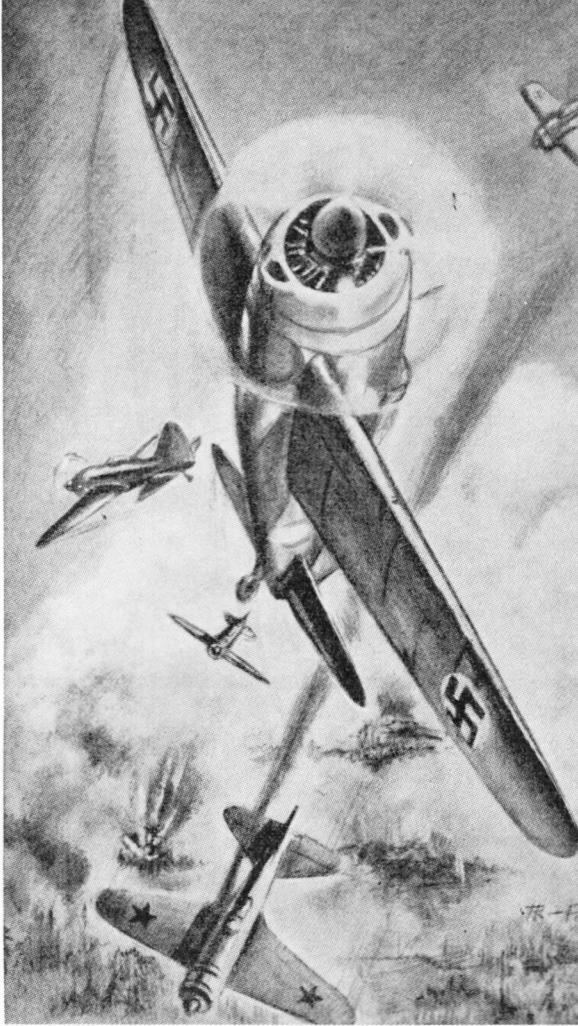
Brewster-lentue ilmassa

JORMA SARVANTO

YLLÄ

SUULAJÄRVEN lentokentälle Karjalan kannaksella oli keväällä 1943 sijoitettuna kolmattakymmentä pulleamahaista ja ketterää Brewster-hävittäjää. Hävittäjälentolaivue 24 siellä suoritti tavanomaista hälytyspäivystystään. Vuorossa olevat ohjaajat olivat lähtövalmiiden koneittensa ääressä uimaliiveihin pukeutuneina ja koettivat keksiä itselleen jos jonkinlaista ajankuluketta nuolenheitosta ja tarinoinnista aina rekkivoimisteluun saakka. Kuitenkin tun-

tui aika kovin pitkältä siihen saakka, kunnes seuraava vaihto tuli hälytysvuoroon, sillä tätä jatkui päivästä toiseen, kuukaudesta kuukauteen. Pientä piristystä tarjosi silloin tällöin tehty tiedustelukierros vihollisen puolelle tai vielä mieluummin puollemme tulleen vastustajan tiedustelukoneen takaa-ajo ja joskus jopa alasampuminen. Toisinaan taas saimme järjestää hävittäjäsaaton omalle kaksimoottorisellemme, joka saattoi sahata ties miten

Suomalaiset Brewster-hävittäjät taistelussa

kauan vihollisen linjojen yläpuolella, niin että me hävittäjälentäjät pian hengitimme happipullomme tyhjiksi, mutta saatettavamme vain jatkoi valokuvaamista ylhäisessä korkeudessaan.

Vähitellen kevät edistyi niin pitkälle, että Suomenlahti alkoi pirstoa pienemmiksi sitä kahlehtineita jäämassoja. Neuvostoliiton Itämeren laivaston lentoase heräsi näihin aikoihin myös talviunestaan ja aloitti offensiivinsa Suomenlahden rannikon sotilaallisia laitteita ja aluksia vastaan aiheuttaen Hävittäjälentolaivue 24:lle melko lailla töitä. Tähän oli tietenkin varauduttu, ja rannikon tähytysasemille oli sijoitettu ilmavoimien miehiä radioasemineen. Rannikkotyökistön tehokkailla optisilla tähytysvälineillä nämä pystyivät tähyttämään hyvällä säällä etelä-Kannaksen ja Oranienbaumin motin lentokentille saakka ja kertomaan kaiken näkemästään Suomenlahden ilmatilassa. Lentueenpäällikön näkökulmasta katsoen työmme tuntui seuraavanlaiselta:

Aamubarhaisella puhelin soi: "Ryhdytte hälytyspäivystykseen kello 7 lähtien." Ensimmäinen aamutee, ja sitten bussi vie meidät koneittemme luo. Sitä ennen hieman purnausta niiden taholta, jotka eivät pääse mukaan, sillä ohjaajavahvuus on yli kaksinkertainen. Kentän reunassa kukin tarkastaa koneensa, ripustaa laskuvarjonsa sen siivelle ja tulee hälytyskorsuun lämmittelemään. Mekaanikot, jotka jo aikaisemmin ovat koekäyttäneet moottorit, hääräilevät vielä koneiden ympärillä. Ja sitten alkaa odottaminen. Puhelimen soitto hätkähdyttää. Lai-

vueenkomentaja vain haluaa varmistautua siitä, että kaikki on kunnossa, oikeat omakonetunnukset valopistooleissa ja ohjaajat pukeutuneina uimaliiveihin. Ja odottaminen jatkuu.

Pitkä puhelimenkilinä: "Koko laivue, suuntana Seivästö, lisäohjeet radiolla. Muodostelma, kuten eilen sovittiin."

Hiekka pölyää, ja metsän eläimet ovat varmasti ihmeissään valtavasta ryminästä, minkä 24.000 hevosvoimaa aiheuttaa. Lentue toisensa jälkeen ryntää rivissä eteenpäin, BW:t pyyhkivät kentän reunoilla kasvavien puiden yli ja suuntaavat kulkunsa kohti rantaviivaa ja merta. Ilma on kirkas ja pilvetön. Suulajärven kenttä on pian vain pieni taakse jäänyt täplä.

"Me tulemme voimalla kotoisen tarmon, me hylkäämme kaiken vieraan armon." Lentueenpäällikköä hyräilyttää ja hymyilyttää, ja onpa tässä voimantunnetta kerrakseen. Kaksikymmentäneljä kovaa konetta ja niissä kaksikymmentäneljä kovaa miestä. Muodostelma on hyvässä järjestyksessä; alimmaisena ja johtolentueena ovat Joppe Karhusen pojat, joukossa Wind ja Juutilainen, porrasta ylempänä aina rauhallinen Iikka Törrönen oman lentueensa kärjessä ja ylimpänä me ykköslentueen ohjaajat jo kääntelemässä auki happihanojamme. Ja päät pyörivät puoleen ja toiseen. Tätä joukkoa ei ole niinkään helppo yllättää.

Radiosta tulee lisää ohjeita peitekielellä. Rantaviiva jää taaksemme, ja tuossa ovat näkyvissä jo Seiskari ja Lavansaari.

"Lentävät kanssanne samansuuntaisesti alhaalla vasemmalla", ilmoittaa Seivästö.

"Hyökätään. Me otamme pommittajat, Iikka hoitaa lähisaaton ja ykköslentue on lakisuoja", kuuluu tuttu selväpiirteinen käsky, ja siitä se alkaa.

Radiossa on tietysti taas aivan liian paljon ääntä. Sen verran kuitenkin erottuu tiedotus, että kahdeksassatuhannessa on laivue vihollisen Laggeja tulossa kaakosta. — Kohtapa niitä jo viliseekin

Kertomuksen kirjoittaja, luutnantti J. Sarvanto (äärimmäisenä vasemmalla) lentueensa ohjaajien kanssa

Ylipäällikkö mukanaan kenraaliluutnantti A. Airo tarkastamassa Hävittäjälentolaivue 24:ää Suulajärven lentokentällä 28.5.1943, johon mennessä laivue oli ampunut alas 500 konetta. Samassa tilaisuudessa määrättiin eversti G. Magnusson (vasemmalla) Lentorykmentti 3:n komentajaksi

joukossamme, ja omat ja viholliset ovat pian sekaisin. Radiosta kuuluu välillä k:nkin rätinää, kun joku painaa samalla sekä liipaisinta että puhe- nappulaa. Tuolla näkyy vilahdukselta palava kone ja tuolla toinen.

"Varo, se tulee takaa ylhäältä", huutaa tuntematon ääni radioon, ja tällä kertaa huuto on tarkoitettu minulle.

Yksinäinen LA-5 siellä syöksyy suoraan aurin- gosta. BW:tä paljon nopeampi ja parempi nouse- maan on tuo hiljakkoin tälle rintamansuunnalle ilmestynyt konetyyppi. Ei auta muu kuin kääntää nokka kohti ja antaa konekiväärien laulaa. Vastus- tajan nokka on täynnä sen omien konekiväärien suuliekkejä, mutta valajuovat pyyhältävät ylitseni. Väistö viime tingassa ja jyrkkä käänös kohti vihollista, joka taas aloittaa uuden syöksyn. Har- rastavat keinutuolitaktiikkaa, ajattelen itsekseni, ja kummankin konekiväärit sylkevät taas. Nyt aloitankin jyrkän kaartoni välittömästi ja huomaan olevani vastustajan mahan alla. Se ei näe minua ja loittoonee. Yritän nostaa koneeni nokkaa saadak- seni viholliskoneen valorengastähtäimeni piikille, mutta ei, nopeus loppuu, ja tämä vain loittoonee. Toinenkin LA näyttää olevan lähettyvillä. Käänän koneeni pystysyöksyyn ja painun kohti Suomen- lahden pintaa, aloitan oikaisuuni varovaisesti, mutta silti tuntuu kuin ilmanvastus taivuttaisi koneeni kappaleiksi. Tuolla näkyy tuttu BW ahdistamassa juuri vihollisen Tsaikkaa, nyt juuri Tsaikka kään- tää sille pyrstönsä varoessaan minun saapumistani — ja räjähtää samassa kappaleiksi toverini luo- deista. Tunnen jo, BW on lentomestari Kinnusen kone. Näyttää kuin hän vain vähän pyyhkisi kä-

siään, huomaa minun koneeni ja liittyy siivelleni.

Sopivasti Suulajärven radioasema kutsuukin ja kääntää: "Menkää Lavansaaren päälle!" Tämä kuit- tenkin on peitekieltä ja todellisuudessa irroittau- tumiskäskeä ja määräys lentää takaisin kotikentälle. Pian ovat BW:mme taas mekaanikkojen hellässä hoivassa ja me ohjaajat konferenssissa, jossa selviää, että ilmataistelun tulos on 12 alasammuttua vihollis- konetta ilman omia tappioita.

Sinä päivänä riitti kertomista ja innostusta, ja ne, jotka eivät olleet päässeet mukaan, olivat vih- reitä kateudesta. Peruuttipa joku alkavaksi myön- netyin lomansakin saadakseen olla mukana mahdol- lisissa seuraavien päivien leikeissä.

Ei se kuitenkaan leikkiä ollut, ja jos oli, se oli paremminkin leikkiä kuoleman kanssa, sillä seu- raavana päivänä oli taas samanmoinen taistelu. Yksi tovereistamme lojui silloin hengettömänä jää- lautalla tuhoutuneen koneensa äärellä keskellä Suo- menlahtea. Jos alkoikin merenpohja täyttyä vihoi- liskoneiden romuista, puuttui täten taas joku mei- dänkin joukostamme. Parhaat ovat edellä menneet. Sellaiset laivueen veteraanit, jotka olivat mukana talvisodan alusta lähtien, kuten Törrönen ja Kin- nunen, ovat nyt poissa. He ovat kuitenkin kumpi- kin jättäneet meille perinnöksi esimerkin todelli- sista lentäjistä, taitavista ja pelkäämättömistä, mie- histä, jotka tiesivät velvollisuutensa.

Kevään 1943 suurissa ilmataisteluissa Suomen- lahdella ammuttiin alas useita kymmeniä vihollisen pommitus- ja hävittäjälentokoneita, ja lienee tällä ollut oma merkityksensä rannikkosodankäynnil- lemme. Ehkä moni alus tai rannikon tukikohta sääs- tyi täten niiden tuhoksi tarkoitetuilta pommeilta.

K. A. Hepouro

Länsi - Lem

TALVISODASSA olivat Laatokan koillispuolelle edenneet vihollisjoukot ankarana talven kynsissä puretuneet maanteiden varsille ja tulleet suomalaisten kiilaamina saarretuiksi useiksi erillisiksi moteiksi. Vihollisen majoitusvälineet olivat puutteelliset, ja sen huoltoyhteydet olivat poikki. Pakkanen ja nälkä kourivat joukkoja kovasti.

Monet ankarat taistelut ja pakkanen olivat myös meikäläisistä joukoista ottaneet osansa. Taisteluvälineistö oli puutteellista, mutta huoltoyhteydet oli säilytetty. Nälkää ei vielä ollut, ja telttamajoitus tyydytti kipeimmän levon ja lämmön tarpeen. Henki oli elävä ja liikuntakyky tallella.

Suuri saarrettu venäläisten majoitusalue muodostui Koirinjoen kahden puolen Uomaan maantien varteen Lemetin kylien maastoon, jonne olivat sijoittuneet pääosat moskovalaisesta 34. panssariprikaatista, osia jaroslavilaisesta 18. divisioonasta ja vähän muistakin yhtymistä. Taistelujen jatkuessa tämä Lemetin vihollisalue murrettiin sitten kolmeen osaan. Suurin oli parin kilometrin pituinen, hyvin aseistettu Itä-Lemetti, jossa oli panssariprikaatin esikunta ja komentopaikka, noin sata panssarivaunua, noin 250 autoa ja suuri määrä erilaista sota-aseistusta. Motin asukasmäärä oli yli 1500 henkeä.

Siitä puoli kilometriä luoteeseen oli Länsi-Lemetin itäpäässä oleva ns. Myllyn tukikohta, jossa oli yksi hevosvetoinen haupitsipatteri, yksi moottorivetoinen RK-patteri, kaksi panssarivaunua, useita panssarintorjuntatykkeitä, jalkaväkiosasto pika- ja konekivääreineen, divisioonan huoltokeskus, kenttäsairaala, kuljetusautoja ym. Toinen tukikohta oli Länsi-Lemetin motin länsipäässä, jossa oli 28 panssarivaunua käsittävä panssariosasto eli ns. "tankkipirssi" Tenhamon kukkulan kupeella ja joka sikeissä taisteluissa tuhottiin vaunu vaunulta.

Seuraavassa tutustumme mainitun Myllyn tukikohdan kimpussa käytyihin taisteluihin. Siellä oli meikäläisiä johtamassa kapteeni Hannu Väänänen kovasti typistyneen, mutta sisukkaan joukkonsa (III/JR 37) kanssa. Pääosa hänen pataljoonastaan

oli vartioimassa mottia. Reservinään eli iskujoukkonaan hän oli pitänyt komennossaan noin 20 miehen vahvuisen jääkärijoukkueen ja konekiväärikomppaniasta 4 konekivääriä. Jääkärijoukkuetta Väänänen johti näissä taisteluissa itse ja nimitti sitä "gangsterijoukkueeseen". Nimitys lienee johdunut osaksi siitä, että jääkärien onnistui siepata vihollisen ilmavoimien lennosta omilleen heittämiä muonapaketteja, joita putosi välimaastoon.

Tammikuun 24. päivän vaiheilla kapteeni Väänänen hyökkäsi Koirinjoen itärannalla olevaa harjannetta pitkin Lemetin myllyn suuntaan supistaakseen mottia ja törmäsi venäläisten haupitsipatterin tuliasemaan. Patterin lounaispuolella oli panssarintorjuntatykkiasema ja eteläpuolella kaksi panssarivaunua. Patteriaseman lounaispuolella oli korsumajoitusalue useine kk- ja pk-taistelupesäkkeineen. Joen toisella puolella, 200—300 m päässä oli ampumatarviketäydennyspaikka, jota suojsi ainakin neljä RK-tykkiä.

Ensinäkemältä tuntui ylivoimaiselta päästä pienin joukoin tuollaiseen "ampiaispesään" käsiksi, mutta tarkan maastontiedustelun jälkeen Väänänen koukkasi joukkueineen hämärän aikana jokitörmän suojassa patteriaseman länsipäähän ja tuhosi käsikranaatein ja kasapanoksin patteriupseerin korsun sekä toisen tykkijaoksen miehistökorsut miehineen päivineen. Samanaikaisesti pitivät konekiväärit vihollisen muut tukikohdan pesäkkeet matalana. Oma tykistö taas ampui tukikohdan etäisempiä osia.

Suomalaiset saivat lujan otteen vihollisen patterin tuliasemasta, ja oikealla oleva 1. tykki, venäläinen 122 m/m Schneider-haupitsi, oli jo heidän käsissään. Viholliseen päin olevalla rinteellä olivat toiset tykit noin 20 m välimatkoin ja niiden miehistökorsut lähettyvillä, mutta niihin oli turha päivän valjettua yrittääkään, sillä aukean vastakaiselta puolelta suuntautui sinne vihollisen itse-pintainen kk-, pk- ja kiväärirituli. Tien varressa oleville panssarivaunuillekin näytti avautuvan sinne esteetön ampuma-ala.

Oman tykistön tulenjohtaja oli käyttänyt jo

kaikki sillä kertaa käytettävissä olevat ammuksensa loppuun. Kapteenia harmitti tämä kovasti. Mutta jäämättä avuttomaksi hän haali muutamia miehiä sekä 13.D:n Erillisestä raskaasta patterista luutnantti Suomalaisen johdossa olevan tykistön tulenjohtueen luokseen ja käännähti vallatun tykin vihollista kohti. Kilven suojassa putken selkää pitkin suunnaten ammuttiin sitten tykillä kymmenkunta kertaa. Kapteeni Väänänen oli itse laukaisijana. Pian tuli tykkiin kuitenkin jokin vika, eikä sitä varaosien puutteessa voitu korjata. Tukipatteristo

Venäläisiltä Länsi-Lemettiin jääneitä kenttätykkejä

etissä

I osa

III/KTR 13:n esikuntapatterista saatiin väepeli, asemestari K. A. Hepoura ja tykkimiehet Turunen ja Keinänen tykin korjaajiksi ja ammunnan avustajiksi.

— Gangsterit suksille, komensi silloin kapteeni.

Tilanne selostettiin, ja miehet menivät jo päivällä katsottuihin asemiinsa.

Tykin luo tultuaan väepeli totesi, että kiertokaukoputki puuttui, putkeen oli juuttunut ammus ja lukosta oli iskuri poikki.

— Kiertokaukoputkia voisi olla noissa toisissa tykeissä tai niiden varaosalaatikoissa, sanoi väepeli.

— Mikä siinä sitten muu kuin mennään hakemaan, sanoi kapteeni nauraa hörähtäen.

Väepeli vilkaisi kapteeniin ja esitti:

— Eikö sopisi käyttää noita toisia tykkeitä, jospa ne olisivat vielä kunnossa.

Kapteeni naurahti taas ja sanoi:

— Tuossa rinteessä niiden takana on vielä pari korsua, joissa vanjat ovat hengissä eikä nyt juuri ole tarvikkeita niiden tuhoamiseen, mutta menkää te vain ottamaan tykeistä varaosat, kyllä me pidämme vanjat kuopissaan matalana, jos siitä räihinää syntyy.

Taisteluvartiot järjestettiin, ja väepeli konttasi tykkien välillä olevaa tossupolkua pitkin tykin luo, toi sieltä kiertokaukoputken ja iskurin taskuissaan sekä ammuksen ja kaksi kartuussia kainaloissaan.

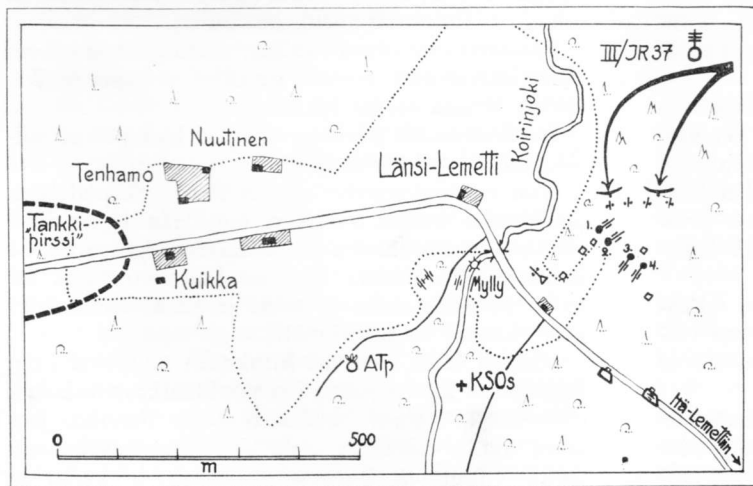
Heikosti ravitun vihollisen vastarinta näytti laiskalta. Jotkut sen vartiomiehet vain rupesivat ammuskelemaan valokuvaajatehtävään tykkimiehiämme kohti. Pimeässä tuli oli onneksi epätarkkaa. Joku luoti osui tykin kilpeen, josta sirahaen kimmautti talviseen metsään.

Kun iskuri oli vaihdettu ja kiertokaukoputki asetettu paikoilleen, kapteeni käski lataamaan tykin. Ammus olikin jo putkessa. Väepeli tarkasti kartus-sin, mutta ennen lataamista sanoi:

— Laitetaan liipaisimeen nyt vähän pitempi naru, koska putkessa voi olla jotain sinne kuulumatonta, joka voi aiheuttaa putkiräjähdyksen.

Kapteeni osoitti maalin, vihollisen puolelta näkyvän mustan läiskän, josta hieman kuului valoa. Siinä oli iso korsu, jonka kupeelta oli pitkin päivää ammuttu.

— Siitä ne taisivat tärisyttää äskenkin, tuumi kapteeni ja tarttui laukaisunaruun.

Länsi-Lemetin mottialue, jonka itäpäässä oli ns. Myllyn tukikohta kaksine tykistöpattereiden ja divisioonan huoltokeskuksineen sekä länsipäässä panssaritukikohta eli ns. "tankki-pirssi" 28 panssarivaunuineen.

Vääpeli hyppäsi syrjään, muutaman askeleen päähän takaviistoon tähyttämään. Samassa tykki pamahti. Se näytti toimivan vielä hyvin, ja osuman räjähdys näkyi juuri suunnatussa paikassa.

Maalista päin kuului hetken päästä ääniä. Vääpeli hyppäsi uudelleen suuntaamaan ja kapteeni tykkipöytämiesten kanssa lataamaan. Toinen laukaus ammuttiin samaan pisteeseen. Nousevan kuun kelmeässä hämärässä he havaitsivat hirrenkappaleiden ja korsun katon sirpaleiden lentävän ympäristöön. Kolmas laukaus ammuttiin suuntaa vähän muuttaen, mutta sen osuman tehoa ei todettu.

daan tänne komentopaikalle, niin vääpeli luovuttaa kiväärinsä kapteenille. Siten saisi kumpikin aselaji oman aseensa. Suunnitelmasta ilmoitettiin patteriston komentajalle ja pyydettiin lähettämään lisää tykkipöytämihiä, kaksi tykkipöytäjakkoa, tykkireet, jalakset, köysiä, lapioita ja kirveitä.

Vääpeli lähti toisen tykkipöytämiehen kanssa suunnittelemaan tykin vetoa. Mukaan tuli myös yksi kapteenin määräämä aliupseeri vartiointiin järjestelyjä varten.

Harjanteen lounaispäässä oli vihollisen panssarintorjuntamiesten korsu entisen myllyn luona maan-

Länsi-Lemetin "tankkipöytä" nurkkaus Tenhamon kukkulan kupeella

Ammukset loppuivat, mutta loppui siinä vähäksi aikaa turvallinen olotilakin. Vihollisen pikakiväärin, konekiväärin ja panssarivaunun tykki sekä joku RK-tykki ryhtyivät vastatoimintaan. Tykit olivat onneksi harjanteen takana, niin ettei niiden tuli tuottanut vahinkoa.

Tulitaistelun lakattua kapteeni Väänänen lähti vääpelin kanssa komentoteltalleen. Siellä hän kiinnitti huomionsa vääpelillä olevaan venäläiseen automaattikivääriin ja sanoi:

— Näin teidän ampuvan tuolla automaattikiväärillä asemissa, mistä olette saanut sen? Se on varmaan varastettu meidän tuhoamaltamme porukalta.

— En tiedä sitä varastetuksi, sillä meidän kahden tulipatterin miehet olivat myös samassa savotassa ja osallistuivat sen takaa-ajoon. Siinä kaha-kassa kaatuneilta he näitä keräilivät.

— Epäilen tätä vahvasti, mutta oli miten tahansa, minä haluan tuon ase. Nyt me olemme valanneet tykin ja luovutan sen teille. Antakaa te puolestanne tuo kivääri minulle.

Vihdoin sovittiin, että kapteeni Väänänen järjestää yöllä tulituen, jotta vääpeli saisi haltuunsa myös kauempana olevan 2. tykin. Kun tykit saa-

tien vieressä. Kun sieltä kuului ääniä, asetettiin parivartio yöksi kaiken varalta myllylle päin.

Osaksi vallatun haupitsipatterin tuliasemassa olivat nuo kaksi jäljellä olevaa vihollisen miehistökorsua siten, että yksi oli 3. ja 4. tykin välillä ja toinen 4. tykin ja sen itäpuolella olevan kenttäkeittiön välissä. Tämän korsun luota kuului silloin halkojen sahausta. Ilmeisesti teenkeittotouhuja.

Panssarivaunuista oli toinen maantiellä ja toinen tien vieressä niin, etteivät ne nähneet kahta meikäläisten lähellä olevaa tykkiä.

Pilvikerros oli edelleen ohut ja kuu pilkisti silloin tällöin pilven lomasta.

Kun vartiojärjestelyt oli suoritettu, vääpeli lähti apulaisensa kanssa 2. tykin luo. Hän löysi sieltä vieläkin pari ammusta ja oli aikeissa ryhtyä tykkiä käsittelemään, mutta tuumasi kuitenkin, että on hyvä tarkastaa ensin 3. tykki ja käski apulaisensa pitää korsun seutua silmällä.

Vääpeli lähti kyyryssä hiipimään 3. tykkiä kohden, mutta hänen päästyään puolimatkaan tuli kuu näkyviin ja valaisi kirkkaasti koko tienoon. Jostakin kuului kiväärin laukaus. Vastakkaiselta rinteeltä vihollinen huomasi varmaan liikkujan ja

laski k:lla pitkän sarjan, valojuovia joukossa. Väpeli syöksyi kolme neljä metriä eteenpäin. Hän vilkaisi edessään olevaa korkeaa lumivallia ja päätti syöksyä sen yli 3. tykille heti, kun k: tuli taukosi. Pilvikin verhosi taas kuunvalon.

Väpeli syöksyi pari askelta ja hyppäsi vallin yli. Mutta samalla hän luisui venäläisen vartiomiehen poteroon ja tyrkkäsi siellä olevaa vartiomiestä oikeaan olkapäähän niin, että tämä horjahti poteronsa pohjalle polvilleen. Hämmästyks oli tietenkin molemminpuolinen. Väpeli aikoikin jo hypätä takaisin poteron reunalle, mutta samalla oli vihollisellakin jalat allaan. Tämä yritti huitaista kiväärillään tai ehkä käyttää siinä olevaa pistintä. Potero oli kuitenkin ahdas ja vain pistimen salpa sattui väpelin polveen ilman tuntuva vammaa. Samassa sai väpeli survaistuksi kiväärinsä perällä vihollista, joka lyyhistyi poteron pohjalle. Väpeli tempasi miehen kädestä kirvonneen kiväärin ja heitti sen pitkälle lumihankeen. Sitten hän hyppäsi 3. tykin viereen, vilkaisi poteroon hiljennettyä miestä, tarkisti kiväärinsä latauksen ja asettui tykin lavetille hetkeksi istumaan, sillä äskeinen jännitys oli lauennut ja valanut vasikanjanteet polviin. Hän tarkkaili ympäristöään, erikoisesti lähellä olevan korsun suuaukkoa ja 4. tykkiä. Mitään liikettä hän ei havainnut, mutta vähän savun tuoksua tuntui tulevan noin 50 m päässä olevasta kenttäkeittiöstä. Hiljaa hän irroitti tästäkin tykistä kiertokaukputken ja iskurin, pisti ne vyöhönsä ja lähti paluumatkalle.

Päästyään lähelle vallattua tykkiä tuli k: pesäkkeen vartiomies väpelin luo ja kertoi nähneensä 3. tykin luona vihollisen tumman hahmon ja ampuneensa sitä hetkistä ennen kuin vihollisen k: alkoi ampu.

— En tiedä osuinko siihen, mutta silloin te molemmat painuitte matalaksi enkä ennättänyt ammunnan takia muuten varoittaa, sanoi vartiomies. — Väpeli ei ollut tätä huomannut, vaan luuli koko ammunnan tulleen vihollisen puolelta.

— Kiitos sulle. Se olisi varmasti teilannut minut, ellen olisi saanut juuri silloin muuta ajattelemista, sanoi väpeli.

Väpeli selosti apulaiselleen, joka oli myös tullut pois 2. tykiltä, miten nyt meneteltäisiin tykkiä pois otettaessa. K: miehiltä he lainasivat lapion ja ahkion. Sitten hän pyysi toisen lähimmästä parivartiomiehistä mukaansa pitämään silmällä 3. tykin korsua ja lähti 2. tykin luo.

Tykkien ympärille oli luotu korkeat lumivallit, sivuilla korkeammat kuin edessä ja takana. Sivuvallien takaa ei väpelin apulainenkaan ollut nähnyt 3. tykin luo tullutta vihollista, vaikka oli tähystellyt siihen suuntaan.

Rinteen puolelta he alkoivat lapioida lunta vihollisen puoleiselle suunnalle. Saatuaan tykille avuksi riittävän suuren kuljetusaukon ja luoduksi vähän matkaa myös tienpohjaa he käänsivät tykin lavetin menosuuntaan ja laittoivat ahkion lavetin alle. Sitten he alkoivat kammata tykkiä liikkeelle. Apulainen väänsi vuoroin yhdestä vuoroin toisesta pyörästä, ja väpeli veti ja kohotteli samassa tahdissa lavettia. Muutaman tuuman kerrallaan he saivatkin tykkiä siirrellyksi. Pyörien alla oleva pak-

kaslumi vain naukaisi joka kerta niitä väännettäessä. Vihollisenkin heräsi ampumaan pikakiväärillä, ja tosin vain 1. tykkiä kohti. Omat vastasivat tuleen. Ammunta loppui pian, mutta hommakin keskeytettiin. Tällainen tykin kuljetus olisi sentään ollut pitkäväteinen, ellei ylivoimainenkin urakka.

Mentyään harjanteen taakse apulaisensa kanssa lepäämään keksi väpeli uuden keinon tykin vetämiseksi:

— Kun 1. tykki viedään 4—5 metriä taakse, se joutuu jyrkän rinteen partaalle. Siinä kiinnitetään 2. tykistä vahva köysi tykkien välille ja köyden

Väpeli syöksyi pari askelta ja hyppäsi vallin yli

suuntaan luodaan molemmille tykeille tie. Kun 1. tykki lasketaan rinnettä alas, se vetää omalla painollaan 2. tykkiä. Kunhan vain saadaan köysiä riittävästi, tuumi väpeli.

Keskusteltiin asiasta ja väpeli kysyi, eikö metsässä toisen jaoksen takana ollut venäläisten valjakoita. Vartiomies tiesikin, että sinne oli ensimmäisen hyökkäyksen jäljiltä jäänyt muutamia hevosiä.

Väpeli lähti apulaisensa kanssa tutkimusmatkalle neljännen konekivääriaseman itäpuolitse ja löysi havukatoksia, joissa kaikissa oli kuolleita hevosiä. Kokonaisia raatoja oli parissa lähimmässä katoksessa, mutta lähempänä tuliäsemaa olleista katoksista löytyi vain luurankoja ja kaluttuja luita. Valjaita myös löytyi, samoin tykkimiesten veto-köysiä läheltä tuliäsemaa. Lähempänä maantietä näytti olevan ammusvaunuja, mutta pian väpeli kääntyi takaisin, sillä toisen panssarivaunun tumma kylki näkyi jo puiden välissä, eikä hän halunnut kesken muita touhuja joutua sen kanssa tekemisiin. Heillä oli jo viisi paria köysiä, jotka riittäisivät yhteen kertaan tykkien välille.

Miesten palatessa 1. tykille siellä oli jo valjakko-aliupseeri oppaan kanssa odottamassa. Tykkimiehet ja valjakot, jotka olivat 8./KTR 13:sta, oli jätetty komentoteltan lähetyville.

Vääpeli selitti suunnitelmansa valjakkoaliupseerille ja käski tuoda tykkimiehet ja valjakot niin lähelle kuin vihollisen suorasuuntaustuli salli.

Miehet jaettiin kahteen ryhmään, joista yhtä johti valjakkoaliupseeri ja toista vääpeli apulaisensa kanssa.

Hakattiin puita metsästä tienpohjaa varten ja lapiotiin tieuraa. Tykin jalakset vietiin 2. tykille ja laitettiin pyörien alle. Pari miestä sitoi köysiä ja vetoliinoja tykistä toiseen. Tykki oli sen verran lumivallin suojassa, ettei sitä voinut nähdä vihollisen puolelle. Työt suoritettiin mahdollisimman vähin äänin. Vihollinen näytti olevan ainakin yöllä kovin välinpitämätön, ehkä nälän ja kylmän turruttama. Yhteydet sen eri osastojen välillä kai puuttuivat. Yhtenäistä valvottua vartiointiakaan ei liene ollut. Vihollisen taisteluvartiot, joiden todettiin parissa pk-pesäkkeessä valvovan, eivät paljoa piitaneet pienistä äänistä. Myllyn luona valvovat pst-tykkivartiomiehet taas näyttivät tähystelevän vain länteen päin, vaikka suomalainen parivartio kurkisteli noin 100 m päässä koko yön ylempänä harjanteella.

Muiden touhujensa ohella olivat vääpeli ja hänen apulaisensa tarkkailleet näitä seikkoja. Kun sitten tykinvetovalmistelut oli suoritettu, tykit vedettiin aluksi miesvoimin niin pitkälle, että 1. tykin eteen voitiin valjastaa hevoset. Sen jälkeen tykit kiskottiin miesvoimin harjanteen taakse jonossa aivan reippaasti. Viimeisessä vetovaiheessa syntyi kuitenkin niin paljon ääntä, että vihollisen pk-vartiot avasivat tulen. Tähän yhtyi joen toisella puolen oleva RK-kanuunakin, mutta sen tuli meni jokinotkoon niin kauaksi, ettei siitä aiheutunut vahinkoa.

Harjanteen takaa tykit kuljetettiin kapteenin komentoteltan luo yksi kerrallaan ja silloin alkoi päiväkin jo valjeta.

Teltan luona aikoi vääpeli nyt suorittaa juhlallisesti kiväärinsä luovutuksen kapteenille.

Kapteeni oli vielä teltassaan loikomassa, mutta kuuli vääpelin kyselevän häntä teltan ulkopuolella olevalta lähetiltä. Siihen kapteenin kuultiin maanaavan:

— Koko yön ne riivatun tykkimiehet ovat olleet siellä häiritsemässä rauhallisten ihmisten hyvin ansaittua lepoa.

Hän käski kuitenkin lähettiupseerinsa ottaa selvää, mitä ne siellä halusivat. Samassa hän kuuli vääpelin ulkopuolelta vastaavan:

— Aseiden luovutusta ja vastaanottoa — herra kapteeni.

Kapteeni kuului sanovan lähettiupseerilleen:

— No, ota se kivääri niiltä pois! — Varkain ne ovat ottaneet sen meiltä, niinkuin nuo tykitkin nyt, mutta menkööt.

Väsyneen hiihtäjän jäljessä kiskoivat huohottavat hevoset hurhteisessa korpimetsässä pian tämän jälkeen kahta hauptisia uusiin aseisiin.

★ ★ ★

ARMAS AIKIO

Veljen

OLIN veljeni Paulin kanssa saanut syyskesällä 1939 kutsun "ylimääräisiin" JR 27:n I pataljoonaan luutnantti Hyvösen komppaniaan Kemän kaupunkiin, minä koulutukseni mukaisesti ryhmänjohtajaksi ja veljeni lääkintäpuolelle. Tilanteen kehitystä odotellessamme pidimme leikkisotaa päivisin ja iltaisin operoimme pimennettyjä katuja pitkin tyttölasten kanssa. Mutta marraskuun lopulla pakkausi ilta-kävelyihin mukaan kolmaskin, vakavuus, ja nuoren luonnon riehakkuus jäi taka-alalle. Toivottiin kyllä kaikesta sydämestä, että taivas olisi kirkastunut uhkaavista pilvistä jälleen, mutta niin ei kuitenkaan käynyt, vaan rajuilma puhkesi 30.11.

Odoteltiin sitten vain, milloin meidän vuoromme on lähteä kohti tuntemattomia kohtaloita, ja kylläpä tämä silloin jännitti. Olihan tosin savotasta toiseen pienen elämänsä ajan kiertäneitä, jotka eivät tuntuneet pitävän väliä siitä, mitä on edessäpäin ja minkä puun juurelle viimeisen kerran nukahtavat. Sanoipa ryhmäni konepistooliampujakin, joka oli noita pohjolan elinkautisia, että heiltä ei jää muita omaisia kuin viranomaiset, eikä heitä kukaan sen kummemmin ikävöi. Rehdisti hänkin täytti tehtävänsä niin siviilissä kuin sodassakin, ei pelännyt luotituiskua, oli ehkä liiankin uhkarohkea. Joka tapauksessa on kaunis muisto jäljellä hänestäkin, olkoon leponsa rauhaisa siellä Ranuan sankarihaudassa. Vaikka hän sanoikin, ettei sodasakaan kaikki kuole, mutta siviilissä kuolee kaikki

Suomussalmen tiellä on taistelu päätynyt

viimeinen katse

Suomussalmen kirkonkylän taistelumaastoa joulukuussa 1939

varmasti, niin hänen kohdalleen sota kuitenkin pani pisteen.

Joulukuun 7. päivän vaiheilla saimme käskyn pakata kampssemme lähtöä varten ja samana iltana meidät marssitettiin asemalle kello 22 korvilla, ja lastaus junaan tapahtui välittömästi. Koetimme härkävaunun oven raosta kurkistella, mihin suuntaan junamme veisi, mutta sekaisinhan siinä suunnan-seuraajien laskut menivät, sillä juna vekslaili edestakaisin, ettei tiennyt milloin ollaan todella menossa johonkin. Hyrynsalmen asemalla selvisi kyllä kaikille, missä ollaan. Sieltä meidät lastattiin avonaisiin kuorma-autoihin, jotka kuljettivat meidät muutaman ladon vierelle. Sanottiin, että pitemälle ei ole mukava enää mennä, minkä hyvin uskoikin, sillä ampuminen kuului jo hyvin selvästi.

Koska oli iltamyöhä, eikä meidän suunnitelmaamme kuulunut vielä tänä yönä rintamatyö, annettiin meille käsky leiriytyä joltakin toiselta yksiköltä jääneisiin teltoihin ja käskettiin nukkua. Luutnanttimme vakuutti, että tästä lähtien on paras opetella nukkumaan aina, kun siihen vähänkin on tilaisuutta, sillä saattaa olla, ettei säännöllistä yölepoa näistä puolin ole aina tarjolla, niinkuin ei ollutkaan. Auton lavalla oli tullut kylmä, ja kun pääsi lämpimään teltaan, uni oli heti tuttavana. Tämä olisi saattanut tosin olla jo viimeinenkin yö, sillä aivan lähetyvillä käväisi vihollispartio, joka kranaateillaan tuhosi jonkin toisen yksikön teltan miehistöineen päivineen. Kuulin siten päivällä, että tuo vihollisjoukko olisi saanut viimeisen annoksensa myöhemmin aamuyöllä.

Aamulla meidät herätettiin aivan ihmisten aikaan, aamutähtien vielä kirkkaana kiiluessa. Saimme saikkamme siihen kuuluvine tykötarpeineen sekä kuivan muonan leipälaukkuumme. Tuumimme, että taitaapa tulla lähtö koettamaan, kuinka tässä savotassa tukit kaatuvat. Kenttäkeittiö luvattiin mukaan, joten muonaakaan ei tarvitsisi ottaa kuin päiväksi, sillä iltasella annettaisiin lämmin ruoka. Ei se kenttäkeittiö sentään tullut sinä iltana eikä vielä seuraavanakaan. Olimme täten, ellen nyt vääriin muista, viisi tai kuusi päivää yhden päivän kuivan muonan varassa. Olimme saaneet tehtäväksemme katkaista vihollisen huoltotien selustassa, jonne mentiin koko pataljoonan voimin, ja mitenpä se kenttäkeittiö olisi meitä seurannut. Kyllähän siinä napinaakin kuului ensi alkuun, nälän kurniessa suolia, mutta kun opittiin tuntemaan sodan laki, alistuttiin sen pykäliin nurkumatta.

Saavuimme muutaman rivakan hiihtotunnin jälkeen vastapuolen naapurin huoltotielle, jolle etujoukkomme oli jo ehtinyt nukkuttaa muutaman hevostiehen ajokkeineen, ja eteneminen huoltotien vartta pitkin Suomussalmelle päin jatkui. Oli kai aikomus kokeilla naapurin puseron kestävyyttä selkäpuolelta. Vähän ajan kuluttua olivat etujoukot ajattaneet kasaan 6 kuorma-autoa, lavat täynnä haavoittuneita. Meidän joukkueemme sai käskyn jäädä vartioimaan autoja ja niissä olevia venäläisiä.

Ilta pimeni ja naapuri aloitti nukutuskonserttinsa, mutta se ei meitä ensikertalaisia oikein nukuttanut. Luodit pakkaspuuhun osuessaan pitivät pauketta kuin olisi konepistoolilla ammuttu takaakin

päin, ja niinhän sitä aluksi luultiinkin. Yritti syntyä jonkinlaista paniikkimielialaa, mutta se saatiin asettumaan. Pikakivääriampujani hermostui jo niin, että yltyi laskettelemaan omaa ketjua pitkin. Kuitenkaan tämä ei yön pimeydessä onneksi tuottanut kenellekään vahinkoa.

Lähdimme siitä sitten liikkeelle iltapuolella, tällä kertaa vain komppaniamme voimin omalle tiellemme muun osan pataljoonasta mennessä muualle. Tehtävämme oli iskeä vihollisen selustaan aina siellä, missä kuulosti tappelua syntyvän, ja siinä hän sitä liikettä riittäkin. Muona oli meiltä jo huvennut näkymättömäksi, nälkä kurni suolissamme, mutta emme napsiseet. Eihän täällä ollut katettua ruokapöytää valmiina, ei heikompaakaan, sillä sota oli sotaa siinäkin suhteessa.

Hiihtelimme sitten päiviä muutamia ja silloin tällöin pienet, meille tarkoitetut nikkeli-pilleritkin seuranimme. Nukahdimmekin muutamana yönä jossain rotkossa, nuotioilla. Nukuin niin sikeästi, että jaloistani paloivat sukkieni pohjat enkä itse tästä tiennyt sen taivaallista, ennenkuin vartiomies puisti hereille.

Joulukuun 14. päivän iltapuolella tulimme Suomussalmen kirkonkylän raunioiden laitaan. Siinä hyökkäystä odotellessamme tutkimme taskujemme jokaisen sopen ja reppumme, jos olisi jostain löytänyt leivänpalan. Kun joukkueenjohtajamme, vänrikki Ekman huomasi tuloksettoman etsiskelyni, hän tuli luokseni sanoen, että olisi hänellä taskun pohjalla jokin likainen sokerinpala, jotka voitaisiin jakaa. Vastasin, että likaisuus ei kylläkään haittaa, mutta eivätkö ne ole tarpeen hänelle itselleenkin. Hän kaivoi kuitenkin puolisenkymmentä sokerinpalaa taskustaan ja ojensi minulle niistä kolme. Näin siviilioloissa sellaiset olisi kyllä nakattu likasankoon, mutta siellä, missä aseveljeys vallitsi kauneimpana, ne palatkin olivat puhtaita. Joukkueenjohtajamme toiminta päättyi pian Suomussalmen verikentillä, ja muutamaa päivää myöhemmin hänenkin osakseen tuli soturin kaunein täyttymys.

Rauha muistollesi ja kauniit kukkasat kummullesi Tornion sankarihaudalle, jossa lepopaikkasi sijaitsee.

Hyökkäsimme sitten yön tullen kohti edessämme olevaa Suomussalmen kirkonkylän aukeata ja raunioita, joiden suojassa vastustajamme odotti. Hyökkäysmaasto oli kovaksi poljettua, sileää tannerta, joten edetessämme olimme aika turvattomia, mutta onneksemme naapurin ampumat luotisuihkut menivät hivenen liian ylös ja muodostivat yllemme katoksen, jonka läpi ei tehnyt mieli pistää päätään. Kuitenkin ryömittiin ja syöksyttiin eteenpäin, ammuttiin taas välillä, mutta tuskinpa luodeillamme oli suurtakaan vaikutusta raunioiden suojassa olijoihin.

Tulimme vihdoin ensimmäisten raunioiden luokse, ja konttasin innoissani yhä eteenpäin. Vastaani osui joku ihminen, joka ei tuntunut olevan miläänkään minusta. Puistelin miestä, mutta kun hän tuntui kovin hiljaiselta, sytytin äsken löytämäni taskulampun. Käänsin miestä ja totesin hänet oman joukkueemme ryhmänjohtajaksi, alikersantti Kela-haaraksi. Läpi ruumiin mennyt suihku oli antanut hänelle rauhan sodan melkseistä.

Kurkistelin ympärilleni, missä ovat toiset. Olivat jääneet parisenkymmentä metriä jäljemmäksi. Osa joukkueen pojista oli osunut löytämään taempaa kellarin, joka oli vihollisia täynnä. Kersantti Kylmäluoma meni ovelle ja kehoitti asukkaita tulemaan ulos, mutta sai vastaukseksi luodin rintaansa. Hän selvisi tästä kuitenkin hengissä ja sai vielä tähdetkin kaulukseensa.

Pian yltyivät pojat antamaan käsikranaatteja ni puittain kellariin, niin ettei liene ollut häävi oltava siellä sisälläkään, jos ei ollut kehumista meillä ulkopuolellakaan. Luoteja tuli lujasti, mutta vain neljä miestä lienee haavoittunut. Peräännyimme lopulta takaisin metsän suojaan. Teimme tuletin ja keitimme saikat sekä kuivailimme sukkia loppuyön. Päivän tullen saimme käskyn lähteä uudelleen hyökkäykseen, ja nyt alkoikin se vaihe, mikä pysyy ikuisesti mielessäni.

Suomussalmen taistelijoita

Lähdimme ketjussa etenemään. Naapurikin oli kai huomannut jotain olevan tekeillä, sillä vastaamme alkoi tulla eri kaliiperien ammusta vaikka millä mitalla. Tuntuipa toisinaan, jotta sopiiko enää sekaan ollenkaan. Mentiin kuitenkin, syöksyttiin ja juostiinkin. Syöksyin muutaman pienen petäjän kuppelle, sillä vaisto koetti aina johonkin suojaan haettaa. Konepistooliampujani oli vierelläni seisaallaan ase kainalossa ja suolteli luoteja menemään tuumien vakaasti:

— Hai isäntä, nyt se ruikina vasta alkoi.

Kehoittelin häntä vähän alemmaksi, mutta väitettiin, etteivät osaa kohti ampuu. Mutta osasi häneenkin, pari päivää myöhemmin tuli matkan pää. Osasivat ne minuunkin. Kiukkuinen viuhahdus, moksahtus vasemmasta lavassani, ja veri alkoi valua pitkin kylkeäni. Meni mokoma pään vieritse, jotta korvalehti karahti kuumaksi, roukkasi luuhun asti ulottuvan viillon lavan päälle ja pysähtyi lapaluuhun. Joku huusi lääkintämiestä, eikä se kaukana ollutkaan. Veljeni, joka oli siinä virassa, oli seurannut joukkueemme välittömässä läheisyydessä ja oli pian paikalla, pani minut ahkioonsa ja lähti vetämään taemmaksi, sidottavaksi. Siellä muutamassa norossa sitten sitoivat haavani.

Eteen huudettiin jälleen lääkintämiestä, ja veljeni valmistautui lähtemään sinne, minä taas toisinpäin. Kuitenkin, ennen lähtöään uudestaan linjaan, hän tarttui käteeni, puristi sitä lujasti, ojensi toisella kädellään lompakkonsa ja sanoi:

— Koska sinä nyt pääset täältä pois, ota nämä, mitä tässä on, muistoksi ja vie terveiseni tutuille, minä en palaa enää! Me emme näe enää toisiamme. — Se katse, jonka hän silloin siinä hyvästellesään minuun loi, ei jää milloinkaan mielestäni. Se katse kertoi hyvästijättömme olevan viimeisen, vaikka minä kyllä hänelle koetin vakuuttaa, tosin kyyneleet silmissäni, ettei suinkaan niin käyne. Hän kuiskasi hyvästinsä hiljaa, rauhallisesti ja meni tehtävänsä täyttämään. Pari päivää myöhemmin luoti löysi maalinsa, ja veljeni sota oli päättynyt. Sain hänen kaatumisestaan surusanoman jouluaattona Kajaanin sotasairaalassa maatessani.

Palasin pian takaisin rintamalle, mutta haavoituin tammikuun 27. päivänä uudelleen vakavammin, sillä oikean käden luut menivät murskaksi, ja siitä onkin sotaani riittänyt. Vielä v. 1957 tehtiin kaksi luunsiiirtoa, ja kyynärluu on edelleenkin poikki.

*

Helmikuinen, kirkas talvipäivä. Ranuan kirkon juurella on 17 valkoista arkkua vierekkäin. Sankareita. Kaikkensa antaneita. Veljeni arkku on ensimmäinen vasemmalta. Menen 'lentokonekäsineni' arkun luokse, joku avaa kannen. Silitän kylmenyttä otsaa, jota nyt peittää valkoinen side — mutta eikö silmiesi kirkkaus olekaan sammunut, katseesi on samanlainen, kuin silloin erotessammekin, hyvästellesämme? Jokin kyynelpisara ehkä siinä, arkustasi, valkoisen siteen alta loistaa minua kohti, ja huulesi kuin kuiskaavat: Me emme tapaa enää. — Niin tosiaankin, havahdun, nyt me emme enää tapaa, nyt minä puristan vuorostani kättäsi viimeisen kerran, kylmennyttä kättäsi.

★ ★ ★

Joukot etenemässä Hiitolan tulitaistelun jatkuessa

Aarne Lahti

KOHTALOKAS PAIKAN VAIHTO

OLI menossa syyskesä 1941. Joukkueemme lepäili teltoissaan. Saikka kiehui ja vanikka kostui saikassa, kun sitä aikansa siinä liotteli ja sittenhän se olikin jo valmis vaipumaan "tuulen suojaan". Henkoset päälle ja mies koko ruumiin varaan, ellei sattunut vartiovuoro kiinni vetämään. Muistelipahan aikoja entisiä siinä ennen uneen uinahtamista tai arvioi sodan lopputulosta, josta ei koskaan voitu tehdä varmaa päätöstä. Se jäi vain olettamuksien varaan.

Olimme silloin Hiitolassa. Ensimmäisen joukkueen miehet olivat tuliasemissa aivan lähellämme joen varrella.

Telttamme hiljaiselo sai väriä, kun ensimmäisen joukkueen varajohtaja, ylikersantti Reponen saapui telttamme ja sanoi:

— Vaihtaako joku paikkaa?

— Minä! sanoi heti alikersantti Pennanen.

Sanottu ja tehty. Pennanen läksi ja Reponen jäi meille.

Oli kulunut aikaa vain noin 10 minuuttia.

Pennanen palasi takaisin — otsassa kiväärin luodin jättämä reikä.

Siinä hän nyt lepäsi telttamme edessä mustan sadetakin peittämänä ja odotti hiljentyneenä pääsyä kotipitäjänsä sankarihautaan, Kesälahdelle.

Miten kaikki tapahtui?

Päästyään tuliasemaan oli Pennanen kysäissyt, että missä täällä niitä vihollisia näkyy? Hän oli nostonut päätään ja silloin se oli tapahtunut. Eräs ääni oli varoittanut: älä nosta päätäsi, mutta se oli kuulunut liian myöhään, vaikkakin se lienee ollut hätäisesti huudettukin.

Tapauksesta on kaksikymmentä vuotta.

Aseveljeni muisto säilyy.

★ ★ ★

AAMULLA 16.2.1940 kello 6 alkoi Muolaan kirkkokannaksella vihollisen jalkaväen aseiden konsertti ja kello 6.45 tienoilla panssarihyökkäys JR 4:n etulinjassa olevan 5. komppanian asemia vastaan.*) Kun silloin II joukkueen lyttyyn painetun kk-korsun luona seisten olimme lukeneet lähestyviä panssareita olevan noin 45 kpl. ja lisää havainneet tulevan, luulimme, että selustassamme tulevat tukalat oltavat. Vihollinen olikin päättänyt järjestää meille tiukat paikat ja hävittää sen vapaata liikkumista rajoittavan joukkueittemme tukikohdan maan tasalle. Oli onni, ettemme silloin tienneet, että venäläinen 97. divisioona oli ryntäämässä päällemme ja että divisioonan mukana 55 panssaria käsittävä panssariosasto oli jo kello 7 tienoilla asemiemme ympärillä.

Panssarit tulivat vanhaa uomaa käyttäen 3—4 rivissä I ja II joukkueen saumaa kohti matalinta maastoa pitkin. Etumaisina oli 6 liekinheitinvauhua, joista kolme kääntyi oikealle I joukkueen ja kolme vasemmalle II joukkueen aseisiin tulta sylkien. Näitä suojasivat panssarit, jotka valitsivat molemmin puolin taisteluhautojamme kukin oman taisteluhautapolvekkeensa. Näistä paikoista ne ampuivat tykeillään ennen ja jälkeen liekinheittimien tulta. Edellisten päivien liekinheittäjiä ja panssareita oli mukana opastamassa uusia hyökkäysvauhuja. Muutamit panssarit toimivat tulenjohtovauhuina sivummalla asemiemme etu- ja takapuolella, koska vähän väliä tuli takamaastoon komentokor-

Painovirhe n:o 1/62:ssa siv. 2, 1 rivi ylh.: on II/JR 4, p.o. III/JR 4.

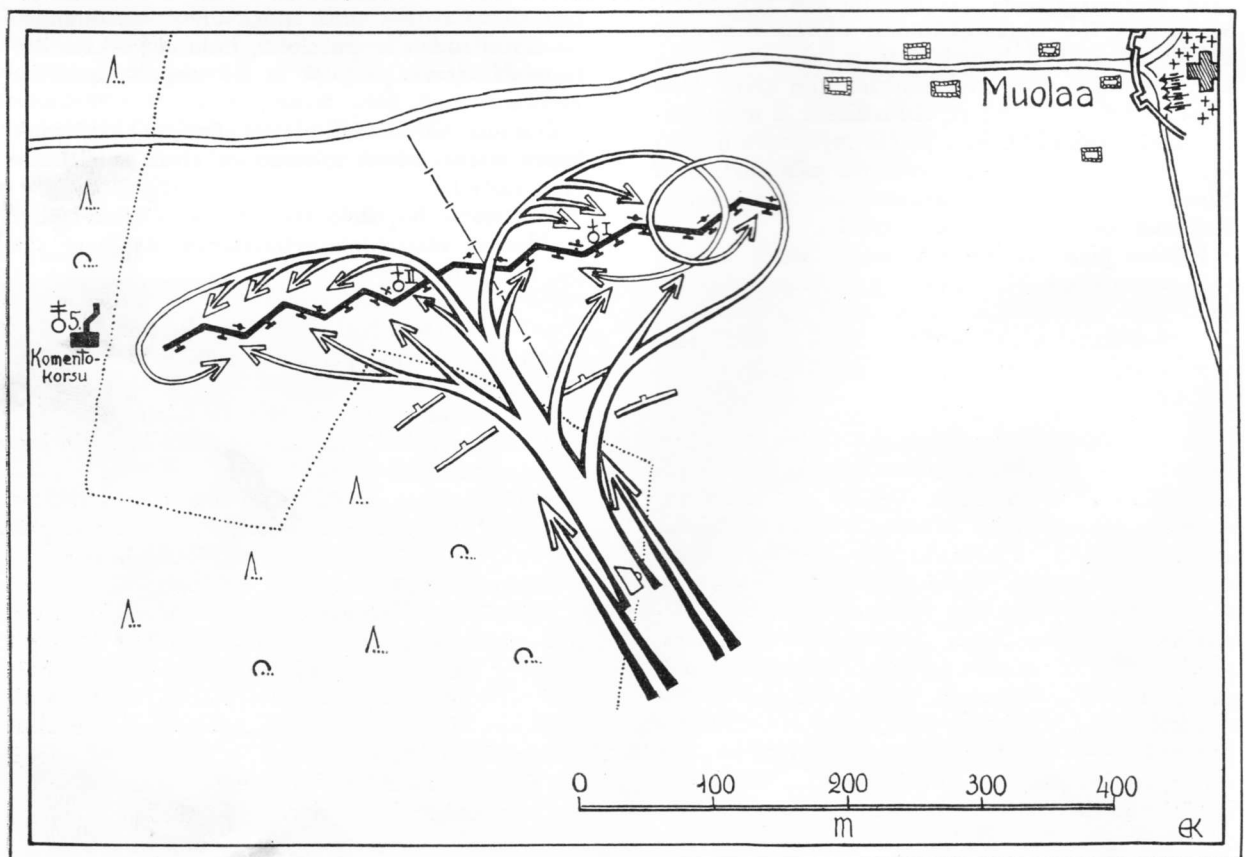
Muolaan kirkkokannaksella käydyin puolustustaistelun jatkuessa 16.2.1940 vihollinen hyökkäsi aamusta lähtien noin 60 panssarin tukemana suomalaisten asemia vastaan

IIVO RIIKONEN

KIVÄÄRIKOMPPANIA PUOLUSTUS- TAISTELUSSA MUOLAAN KIRKKOKANNAKSELLE

16. 2. 1940

II osa

sun pohjoispuolelle tykistökeskityksiä apuvoimiemme tulon ja huoltomme estämiseksi.

Huomattava osa panssareista toimi I joukkueen lohkona ja tuntui siltä, että tarkoitus oli hävittää ensin tämän joukkueen asemat. Heti alkuun syntyikin I ja II joukkueen välille aukko, jota panssarit tarkoin vartioivat. Komentokorsu ammuttiin samoin heti tuleen.

Liekinheittimien tarkoituksena oli kärvennellä puolustajat paikoilleen tai saattaa heidät pakokauhun valtaan, samalla kun panssarit tykeillään ja pikakiväreillään ampuivat pitkin taisteluhaudan eri polvekkeita. Vain taisteluhaudan pohjalla ja ampumakoloissa oli suojaa kranaateilta ja luotisuihkuilta (suurin osa panssareista oli T-28 mallia, joissa on yksi 3" tykki ja neljä pikakivääriä eteenpäin ja yksi pikakivääri taaksepäin). Liekinheittimien ja panssarien yhteistyön tarkoituksena oli avata tietä jalkaväelle, jota näytti tulevan panssari-rivien sivuilla ja välissä loputtomiin 4-riveissä. Vasta melko lähellä asemiamme jalkaväki rupesi maastoutumaan. Se luotti panssareihinsa ja näytti olevan ensimmäisessä taistelussaan kokematon. Joka tapauksessa jalkaväkimassat hiljalleen ja varmasti lähestyivät asemiamme.

On melko mahdotonta kuvailla niitä tunteita, mitkä valtasivat komppanianpäällikön mielen, ja vain tällaisessa leikissä mukana olleet pystyvät tajuamaan, mitä se oli. Tehtäväämme helpotti se, että meillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin pysyä paikoillaan ja estää vihollisen jalkaväen tunkeutuminen asemiimme. Sitä ammuttiin kaikilla aseillamme jo sen ollessa rivistöissä. Vähitellen tulemme heikkeni, kun aamupäivän kuluessa pikakiväärimme sekä ainoa konekiväärimme, jopa kiväärinkin joutuivat useita kertoja epäkuntoon ainaisen hiekkasateen vuoksi. Liekinheittimien toiminnan ja panssarien tulen vuoksi jalkaväen torjunta jäi tällöin jo monesti niin myöhäiselle asteelle, että vihollinen uraa-huudollaan ilmoitti olevansa rynnäköetäisyydellä. Sen jalkaväen hyökkäykset kuitenkin torjuttiin.

Tässä vaiheessa ei enää ehditty panssareille ja

liekinheittimille tehdä mitään, koska huomio oli kiinnitettävä suojautumiseen ja jalkaväen torjumiseen. Pari panssaria paloi, koska ne menivät edellisenä yönä asettamiimme miinoihin. Joskus oli tilanne se, että ainoa aseemme oli oma nyrkki. Kun eräs meikäläinen vihoissaan heristi nyrkkiään viholliseen päin, tuli heti kuula käden läpi.

Aamupäivällä menin tarkastamaan II joukkueen oikeaa siipeä ja näin samassa 20 m päässä vihollisen upseerin nousevan syöksyyn uraata huutaen ja antavan kädellään merkin muille. Tempasin erään kiväärin ja ammuin, mutta seurauksena oli, että lukko vihelsi korvani ohi, ruutikaasut tulivat silmilleni ja menin puolipyörreiksiin. Onnettomuus johtui siitä, että kiväärin piippu oli ollut hiekkää täynnä. Kuitenkin vasemmalta tullut laukaus kaatoi vihollisupseerin ja hyökkäys tyrehtyi. Minut sidottiin ja makasin taisteluhaudan pohjalla puolisen tuntia, jona aikana pääni selvisi.

I joukkueen lohkona vasemmalla siivellämme oli tilanne alusta alkaen hyvin vakava. Siellä pojat täyttivät velvollisuutensa tarumaisella tavalla. Kun liekinheittimet ja panssarit eivät saaneet poikia jättämään asemiaan, panssarit keksivät uuden tavan hiekkasten asemien tasoittamiseksi. Kaksi panssaria ajoi taisteluhaudan päällä pituussuunnassa vastakkain puristaen välissä olevat puolustajat yhä ahtaammalle ja sahasivat toisiaan seuraten edestakaisin pitkin asemaa. Tietenkin tällöin muutamia miehiämme hautautui asemiinsa. Kyyneleet silmissä seurasimme tapahtumaa kykenemättä millään tavalla auttamaan tilannetta, kun joka puolella oli panssarihivriöitä. Tuliseinät ja kranaattien räjähdykset kaikkialla asemissamme olivat kammottavaa katseltavaa.

On selvää, että komppanianpäällikölle tuli joka taholta pyyntöjä. Kun auttamismahdollisuudet olivat kovin rajoitetut, oli paras tapa olla hiljaa ja painua sinne, missä kulloinkin oli vaikeinta. Vaikka kaikki olimme yhtä avuttomia, tuntui kuitenkin siltä, että komppanianpäällikön mukanaolo teki poikiin sitä paremman ja piristävemmän vaikutuksen, mitä vaikeampi oli tilanne. Tämä oli

— konekivääriä erään kersantin selkään nojaten lähetin vihaisen luotisarjan vihollisen panssarien perään —

huomattavissa selvästi aamupäivällä, mutta mitä myöhemmäksi iltaan päästiin, sitä useampi saavutti kestävyytensä rajan, jota ei enää korjannut muutamien erinomainen esimerkkikään. Kaiken epätoivon, väsymyksen, avuttomuuden ja pelon lisäksi oli erittäin kiusallista ainainen ilmassa pölyävä hiekka, joka painui jokaiseen ruumiin soppeen ja hiekeen sekaantuessaan aiheutti kylmän tunteen.

Minun piti henkilökohtaisesti soittaa komentajalle kello 10.30 tienoilla ja selostaa tilannetta. Meillä oli pataljoonaan jatkuva kuuntelu, jota hoiti lähettini, korpraali Suikkanen. Puhelin oli komentokorsussa, vaikkakin korsu oli osittain palanut. Jollakin tavoin keinottelin sinne II joukkueen taisteluhaudasta, josta ei ollut, kuten ker-

viydyimme kuitenkin tilanteesta harhauttamalla panssarit ampumaan valemaaleja, joita pistettiin eri paikoista korsun käytävästä näkyville. Yksi kerrallaan syöksyimme ja ryömimme tilanteen mukaan taisteluhautaan luotisateen viuhahdellessa ylitsemme. Taisteluhaudassa lähellä olevat seuraivat sydän kurkussa paluutamme. Panssarien putkien ja pikakiväärien piippujen liikkeet määräsivät, milloin mitäkin piti tehdä.

Komppanianpäällikkö joutui näinä päivinä olemaan taisteluhaudassa paljon liikkeellä ja oli alati vaarassa, koska ei ollut aina aikaa tähyttää ympäristöä. Kun yhteisestä sopimuksesta kaikki seuraivat syrjäilmällä liikkeitäni ja jos hälyttävää ilmeni, tuli komento "maahan", jota oli heti toteltava,

— kersantti Mäkinen riehui panssareiden välissä trotyylipanoksia heitellen —

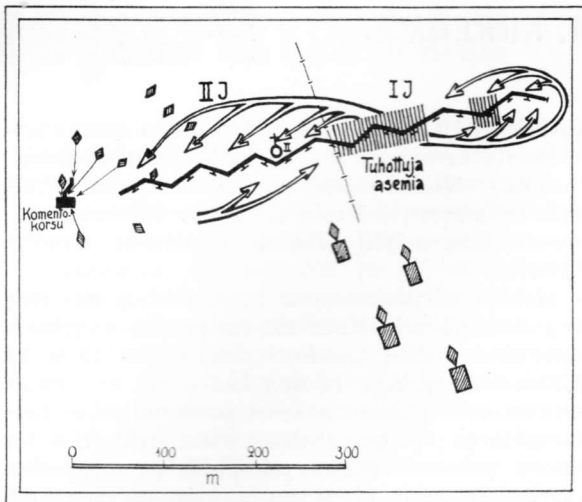
rottu, yhteyshautaa korsuun. Käskin sinne myös I ja II joukkueen johtajat, jotta rauhassa voisin heille antaa sekä komentajalta saamani että omat määräykseni. Korkeammalla paikalla olevasta korsusta näkyivät asemamme hyvin ja silmien eteen avautui tällöin kammottava näky, kun asemat näyttivät olevan yhtenäisessä tuli- ja hiekkapilvessä. Korsussa selostin sitten tilannetta sekä erikoisesti korostin, ettemme asemia jätä. Samalla sovittiin, ettemme tilanteen käydessä kestävämmäksi antaudu vangiksi emmekä ammu itseämme, vaan taistellemme viimeiseen saakka.

Olimme korsun pohjalla maaten niin perinpohjin syventyneet muutamiksi minuuteiksi tehtävienme antamiin huoliin, ettemme huomanneet mitä ulkona tapahtui, kunnes korsun ovesta tuleva liekinheittimen liekki ja kranaattien räjähdykset korsun penkoissa paljastivat tilanteen. Kun vihollinen oli nähnyt liikettä korsun lähettävillä, se toimitti heti sinne liekinheitinvaunun neljän panssarivaunun suojaamana (ks. piirros) tarkoituksella tuhota sisällä olijat. Vaikka tulen puhaltamiseen oli totuttu taisteluhaidoissa, tuntui tämä uusi kokemus kovin epämiellyttävältä. Sel-

jos hengissä aikoi pysyä. Näinä päivinä lyötettiin komppanianpäällikköä maahan taisteluhaudan pohjalle tavallista useammin, ja meno oli nopeaa. Alaiseni valppaus pelasti noina päivinä henkeni monet kerrat.

Koska puhelin jäi palavaan korsuun, keinotteli kersantti Luukkonen sen sieltä taisteluhautaan. Panssarit katkaisivat kuitenkin johdot korsun ja taisteluhaudan väliltä, joten puhelin oli siirrettävä takaisin korsuun, jossa korpraali Suikkanen yksin päivysti.

Kello 11 seuduilla tilanne oli I ja II joukkueen asemissa jatkuvasti huonontunut. Rako joukkueiden välillä hiljalleen suureni ja panssarit liikkuvat ympärillämme mielensä mukaan. Jalkaväki vain ei monista yrityksistään huolimatta päässyt aseimiimme, vaikka aseet olivat ainaisen hiekkasateen ja osumien vuoksi vähän väliä epäkunnossa. Siksi vihollinen yritti taas uutta keinoa. Se lähetti neljä panssarien vetämää panssarirekeä, joissa kussakin oli yksi joukkue miehiä, I ja II joukkueen rajaa kohti (ks. piirros). Tämä oli taas uusi kokemus, ja puolustajien veri tuntui hyytyvän. Tässä vaiheessa oli ympärillämme yli 60 panssaria. Liekin-

Muolaan kirkkokannaksen taistelutilanne 16.2.1940 kello 11 tienoilla, jolloin venäläiset panssarit jatkoivat suomalaisten asemien tuhoamista, saarsivat heidän komentokorsunsa sekä ryhtyivät panssarien vetämiä, jalkaväellä kuormattuja panssarekia käyttäen uuteen rynnäkköön

heittimet ja panssarit riehuivat alati asemissamme pitäen miehet matalina. Neljästä pikakivääristä kolme oli jo ruhjoutunut panssarien alle ja neljäs oli rikki. Ainoa kkk oli täynnä multaa ja hiekkaa.

Ensin näytti siltä, että panssarivaunut panssarikelkkoineen painuvat asemiemme yli ja purkautuvat takanamme, jolloin varmalta näyttävä tuhomme olisi toteutunut nopeasti. Kuitenkin ensimmäinen panssarikelkka pysähtyi noin 60 m päähän asemistamme ja erikoisvarustein varustettu miehistö rupesi purkautumaan ulos. Valtavasta asemiiimme kohdistuneesta liekinheitimien ja panssarien tullesta huolimatta tuhosimme kiväärein ulos tulleita. Kun lisäksi ainoa pikakiväärimme taas alkoi pelata, oli ensimmäinen panssarikelkallinen pian poissa pelistä. Pikakivääri sai tosin heti täysosuman ja joutui romuna kokonaan syrjään. Selvitykseksi on mainittava, että lähes kaikilla kiväärimiehilämme oli ampumakoloissaan suojana etumaastosta evakuoituja panssarisuojuksia. Ammuttiin vain sivusuunnassa ja aina tuhottiin ensimmäisinä hyökkääjät ja johtajat.

Ensimmäisen panssarireen huonosta onnesta pelästyneinä kääntyivät kolme muuta ympäri kaike-tikin mennäkseen vähän kauemmaksi purkamaan kuormaansa. Näin paljastui edessämme toisen panssarireen avoin takaosa ja kun ainoa konekiväärimme oli taas saatu kuntoon, lähetin konekivääriä erään kersantin selkään nojaten vihaisen sarjan vihollisen panssarireen perään. Täten tämäkin reelinen vihollisia oli äkkiä poissa pelistä valtavan mölyn kohotessa ilmoille.

Kun samaa tempua yritettiin kolmatta takamuksensa paljastanutta panssarirekeä vastaan, konekivääriin tuli täysosuma ja kersantti haavoittui. Näin oli viimeinen konekiväärimme menetetty, mutta vaaralliselta näyttänyt panssarirekien yrityskin oli torjuttu.

Vaikka tilanteemme Muolaan kirkolla oli-kin vaikea ja 16.2.1940 suorastaan toivoton, ei

mikään estänyt aina pienenkin onnistuneen yrityksen kunniaksi kohottamasta valtavaa ilonhuutoa. Niin tapahtui monta kertaa ja niin nytkin panssarireen tuhoamisen jälkeen. On kyllä varmaa, että vihollinen piti "karjuntamme" muistissaan.

Edellä kuvatuissa tapahtumissa lienee aikaa kulunut kello 13 saakka. I joukkueen asemat olivat suurin piirtein maan tasalla. Vain lohkon keskipaikkeilla oli vielä kuopissaan muutamia miehiä I joukkueen varajohtajan kersantti T. Mäkisen päällikkyydessä. Ja äärimmäisenä vasemmalla oli neljä miestä poteroissaan, joissa he olivat irroittautumishetkeen saakka. Osa I joukkueen miehistä hautaantui asemiinsa, osa pääsi II joukkueen asemiin joko haavoittuneina tai terveinä. Kersantti Mäkisen näin viimeisillä minuuteillaan iltapäivän aurinkoa vasten riehumassa panssareiden välissä trootyylipanoksia heitellen. Hänen onnistui ennen kaatumistaan tuhota kaksi raskasta vihollispanssaria. Tämä vapaaehtoisena etulinjaan tullut iäkäs kersantti suoritti tehtävänsä harvinaista urhoollisuutta osoittavalla tavalla.

Eräs vaikeasti haavoittunut huusi panssarien keskellä apua. Lääkintäryhmän johtaja, lääkintäkorporaali Suikkanen pääsi silloin yhden toverinsa kanssa ahkioineen haavoittuneen luo ja toi hänet seikkaillen ja piilotellen sekä panssarien kanssa kilpaa juosten joukkueen asemiin. Kun sitten yritettiin haavoittuneen poisvientä II joukkueen taisteluhaudasta, ympärillä olevat panssarit pakottivat lähtijät tullellaan palaamaan takaisin. Tykin kranaatti katkaisi samalla ahkion vetohihnat, jolloin toinen vaunu yritti ajaa ahkion päälle. Poikittain taisteluhautamme päälle asettuneen panssarivaunun tykin putkea apunaan käyttäen hyppäsi lääkintäryhmän johtaja kuitenkin vaunun alle ja tyrkkäsi ahkion taisteluhautaan. Koska emme saaneet haavoittunutta nopeasti hoitoon, hän menehtyi käsiimme, kuten moni muu haavoittunut noina päivinä.

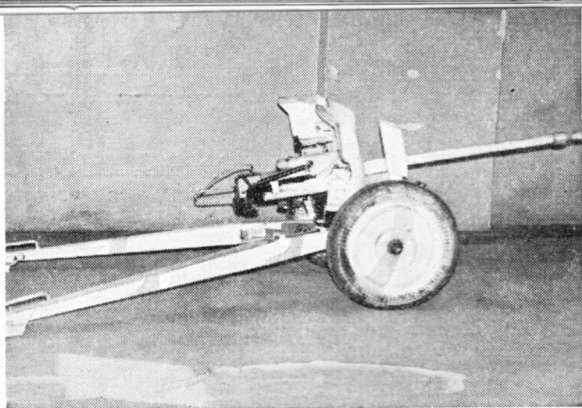
Noin tuntia myöhemmin näimme I joukkueen lohkolla kahden meikäläisen piilosilla panssarien kanssa. He yrittivät lyhyin syöksyin, ryömien ja kaikin keinoin irroittautua panssarien ulottuvilta takamaastoon panssarien ampuessa perään sen minkä ehtivät. Kovin armottomalta näytti heidän kilpajuoksunsa kuoleman kanssa. Nämä pojat olivat viimeiset I joukkueen lohkolla olleista kersantti Mäkisen miehistä, joten nyt olivat I joukkueen asemat ilman miehitystä lukuun ottamatta äärimmäisenä vasemmalla itsepäisesti pysyttelevää neljän miehen ryhmää.

(Jatkuu)

SANOI

— Nää miehet ovat kunnan korvikkeita eivätkä mittään lörvikkeita, kehui vänrikki Pulkkinen nostomiesjoukkueensa työtehoa.

— Hei poja, kirjotetak Turku kahrel koolla? kysyi kersantti Seikko kirjoittaessaan morsiamelensa Turkuun.

Talvisodan aikainen ranskalaista valmistetta oleva 25 millin pst-tykki "Marianne". Heikkotehoinen mutta tarkka

A. KURENMAA

Panssarit

PANSSARIJOUKOISTA tuli toisessa maailmansodassa maavoimien tärkein aselaji suurvaltain armeijoissa. Niiden tilille merkittiin nopeita ja ratkaisevia menestyksiä toinen toisensa jälkeen. Panssarintorjunta näytti jääneen kilpailussa armotta häviölle.

Meidän talvisodassamme tuo epäsuhte tuli erittäin räikeänä esiin. Koko meidän panssarintorjunta-aseistuksemme muodosti pieni määrä 37 ja 25 millimetrin tykkejä. Niiden lisäksi oli turvauduttava miinoin, kasapanoksiin, polttopulloihin, rautakankiin ja jopa koivuhalkoihinkin, joilla yritettiin hakata panssarikuoresta esiinpitäviä aseputkia vääriksi. Talvisodan panssarintorjuntamiehen taistelu puutteellisine välineineen tultasyöksevää panssarihirviötä vastaan oli yhtä järkyttävän uljas kuin raamatun kertomus vähäisestä paimenpojasta, joka linko aseenaan kävi säikkymättä taisteluun kii-reestä kantapäähän vaskiseen sota-asuun puettua jättiläistä vastaan.

Jatkosodassa ilmestyivät näyttämölle suomalainen "norsupyssy", kätevä ase kevyitä panssareita vastaan, sekä saksalainen 75 millin tykki, joka edullisella iskukulmalla pystyi lävistämään kaikki silloiset panssarit, mutta oli raskas ja kömpelö liikutella. Vuosi 1944 toi mukanaan kokonaan uusien periaatteiden mukaan suunnitellut panssarintorjunta-aseet: panssarinyrkit ja -kauhut. Ne olivat aivan kevyitä, yhden miehen liikuteltavia, ja erittäin läpäisykykyisiä mutta epätarkkoja. Nyarkin tehokas ampumamatkakin oli vain 30 metriä ja kauhun noin 150. Meidän rintamillemme saatiin näitä uusia

37 millin Boforsin tykki oli talvisodan tehokain pst-aseemme. Niitä oli vain perin vähän

Suomalainen "norsupyssy" ja korpraali Vaskelainen tovereineen sen takana Nuijamaalla heinäkuussa 1941. Taistelussa esiintyy paljon panssaroituja ajoneuvoja, joihin tällainen ase vieläkin tehoaa

intorjunnasta

aseita vasta venäläisten suurhyökkäyksen ollessa jo täydessä käynnissä, mutta niillä oli siitä huolimatta merkittävä osuus hyökkäyksen pysäyttämisessä.

Panssarintorjunnan valtavasti kasvanut merkitys kuvastuu selvästi kaikkien maiden sodanjälkeisissä ohjesäännöissä. Ne asettavat jo puolustusaseman valinnassa panssarintorjunnan vaatimukset kaikkien muiden näkökohtien edelle. Panssarintorjunta ei ole enää vain määrätyn aselajin tai erikoisyksiköiden asia, vaan se kuuluu kaikille. Nykyaikaisessa sodassa saattaa panssarivaunuja yllättävästikin esiintyä melkein missä tahansa. Siksi on jokaisen tuliaseman, huoltoelimen ja komentopaikan varauduttava torjuntaan, ja jokaisen miehen puuronkeitäjästä kenraaliin on osattava käyttää tavallisimpia torjuntavälineitä ja -aseita.

Torjunta aloitetaan jo kaukaa ilmavoimien pommi- ja rakettihyökkäyksin panssarivaunurivistöjä ja -ryhmityksiä vastaan. Hyvin onnistunut hyökkäys viivästyttää panssarihyökkäyksen alkamista ja voi jopa kokonaan estääkin sen. Tykistön ja kranaatinheitin keskitetyllä tulella on voimakas häiritsevä vaikutus panssarivaunuihin, mutta lähinnä sillä pyritään karistamaan pois panssareja seuraava jalkaväki, jotta vaunut olisivat puolustusasemaan hyökätessään ilman jalkaväen suojaa, mikä olennaisesti vähentää onnistumisen mahdollisuuksia. Paikalleen osunut tykistön tuli on monesti, muun muassa talvisodassamme Summassa sekä Viipurin edustalla, estänyt panssarihyökkäyksen jo alkuunsa.

Päävastuu torjunnassa on luonnollisesti varsinais-

75 millin pst-tykki viimeisenä puolustamassa Kivennavan Polviselkää 11.6.1944

Suomalainen kevyt sinko. Tehokas, kätevä ja halpa pst-ase

Panssarikauhut — kuten nyrkitkin — saatiin rintamalle puolustustaistelujen riehussa kuumimmillaan kesäkuussa 1944. Tankintappajat tutustuvat uusiin aseisiin

Kersanttimme on juuri tuhonnut vasta saamallaan panssarinyrkillä ensimmäisen Sotkansa Sammatuksen kylässä Aunuksessa 24.6.1944

Raskas sinko miehistöineen. Sen onteloammus puhkaisee kaikki tunnetut panssarit suomalaisessa maastossa tavallisesti kysymykseen tulevilta etäisyyksiltä

Kevyt sveitsiläinen pst-ohjus Mosquito laukaisuvalmiina. Kantama 1,8 km, paino 12 kg, läpäisee yli 50 sentin panssarin

Ranskalainen ps-vaunu AMX, jossa 4 raskasta SS 11 pst-ohjusta. Ohjuksen kantama 3 km, paino 35 kg, läpäisee yli 50 sentin panssarin

silla panssarintorjuntajoukoilla ja -elimillä. Panssarintorjunta-aseet voidaan jakaa kolmeen pääryhmään:

- pst-tykit,
- sinkoaseet ja
- pst-ohjukset.

Näiden ohella on vielä käyttöarvoa kiväärirakenteilla, poltto- ja sokaisuvälineillä, kasapanoksilla ja muilla tilapäisillä torjuntavälineillä. Panssari miinoilla on yhä erittäin suuri merkitys.

Singot ovat rekyylittömiä aseita. Niissä osa ruuti-kaasuista pääsee purkautumaan aseeseen takaa ulos, joten potkaisua taaksepäin — rekyyliä — ei synny. Siitä johtuen aseet voidaan tehdä hyvin kevyiksi, esimerkiksi suomalainen kevyt sinko painaa vain 8 kiloa ja raskas noin 140. Niiden onteloammukset läpäisevät kaikki nykyään käytössä olevat panssarit; sirpaleammukset ovat taasen varsin tehokkaita elävää voimaa vastaan. Kevyen singon tehokas ampuamatka on osapuilleen sama kuin kiväärin, raskaalla se on useita satoja metrejä suurempi. Halpoina ja rakenteeltaan yksinkertaisina singot sopivat hyvin massatuotantoon, ja kevyt sinko onkin oikea jokamiehen ase. Sinkojen heikkoutena on laukauksen aiheuttama liekki ja savu, joka paljastaa aseeseen sijainnin ja pakottaa tiheisiin asemanvaihtoihin.

Panssarintorjuntaohjukset toimivat raketiperiaatteella. Niitä ohjataan maaliinsa kelalta purkautuvaa lankaa pitkin annettavin sähköimpulssein. Osumisen edellytyksenä on, että ampuja koko lentoajan näkee samanaikaisesti sekä ohjuksen että maalin. Ohjuksen tulee sen vuoksi lentää hitaasti, kevyiden ohjusten lentonopeus onkin vain noin 85—95 metriä sekunnissa. Kevyt ohjus painavat 6—20 kiloa ja niiden ampumaetäisyys on 1,6—2 kilometriä. Asemaanviemiseen ja laukaisemiseen tarvitaan vain 1 tai 2 miestä. Raskaiden panssarin-

140 kiloa painava raskas sinko kulkee ahkiossakin

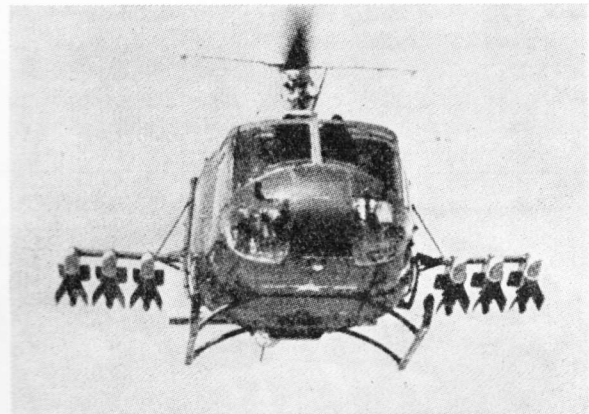

Charioteer-panssarivaunumme on erinomaisen tykkinsä, nopeutensa ja ketteryytensä ansiosta mainio pst-ase pitkiltäkin etäisyyksiltä

torjuntaohjusten paino taas on noin 35—100 kiloa ja kantama 3—6 kilometriä. Kuljetusvälineenä ja samalla laukaisualustana on maastoauto, erityinen pst-panssarivaunu tai helikopteri. Ohjukset pystyvät lävistämään jopa 700 millia paksun panssarilevyn ja niillä on hyvin suuri tuhoamisvoima.

Suuresta tarkkuudestaan ja tehostaan sekä pitkästä ampumamatkastaan huolimatta ohjuksilla on omat varsin huomattavat heikkoutensa. Ohjuksen lento on niin hidasta, että epätasaisessa ja peitteisessä maastossa maali ennättää helposti kadota näkyvistä ennen osumista. Ohjus on siis tyypillinen suurien ja tasaisten aukeitten ase. Metsä ja jopa taistelulentän savu ja pölykin estävät niiden käytön. Aseen teknillisistä ominaisuuksista johtuu, että sen eteen muodostuu noin 200—600 metrin pituinen kuollut kulma eli "katve", kuten nykyään sanotaan, jonka alueelle se ei millään tavoin pysty vaikuttamaan. Kaiken lisäksi ohjuksen elektroninen ohjauskoneisto tekee sen varsin kalliiksi aseeksi. Ohjuskaan ei siis ole mikään panssarintorjunnan yleispätevä ihmelääke, se on vain ase monien muiden joukossa, erikoistehtäväänään kaukotorjunta.

Edelläsanotusta selvinnee, että panssarintorjunta on toisen maailmansodan jälkeen edistynyt erittäin voimakkaasti, ja voidaanpa sanoa sen ottaneen kiinni panssarin aikaisemmin saavuttaman etumatkan. Tämä saattaa antaa aihetta käsitykseen, että torjunta olisi saavuttanut jo sellaisen tehokkuuden, että panssariaseen osa sodassa olisi loppuunäytetty. Niin ei kuitenkaan ole asian laita. Taistelulentällä vallitsevat olosuhteet asettavat aina aseille ja niitä käyttäville ihmisille omat rajoituksensa. Torjunta ei todellisuudessa milloinkaan ole niin aukotonta ja tehokasta kuin se paperilla näyttää. Suurin kalustomäärin vauhdikkaasti ja häikäilemättä suoritettu panssarihyökkäys on torjunnan kehittymisestä huolimatta edelleenkin pelottava asia. A. K.

Kuusi SS 11 pst-ohjusta amerikkalaisen helikopterin kantamana

Helikopteri laukaisee ohjuksensa

N. SIMONEN

Tapahtumia Suomenlahden itäisillä perukoilla vv. 1941-42

ELETTIIN joulukuun alkupäiviä 1941. Emme tienneet mitään Hangon motin laukeamisesta, vaikka olimmekin "paluureitin" pullonkaulan vartijoina. Ei ollut jostakin syystä annettu tietoa alaspäin — silloin kun ei sattunut olemaan mitään muistutettavaa laiminlyönneistä. Aamu oli melko hämärä, näkyväisyyskin huono sakean lumipyryn vuoksi.

Mutta miten ollakaan. Ennen lounasaikaa selkeni ilma. Näky, joka avautui silloin tavanomaisessa näkökentässämme, oli yllättävän komea. Kronstadtinlahden etelärannalla 18—20 km etäisyydellä meistä oli pitkä jono laivoja — suuntana itä. Ensimmäisenä oli "linjassa" suuri alus — jäänsärkijä Jermak.

Jopa syntyi nyt huisketta pohjoisrannalla. Seitsemän ja Puumalan kuuden tuuman patterit sekä seitsemän tuuman rautatiepatterit saivat luvan avata tullen. Ennen pitkää viillättivät kranaatit ahnaina Jermakia kohti. Ilo ei ollut kuitenkaan pitkäaikainen. Sumuverho kehitettiin nopeasti laivojen suojaksi ja lisäksi alkoi lumipyry uudelleen. Laivojen taustalla oleva Krasnaja Gorka alkoi myös puhua suojattiansa puolesta 12:n tuuman tykeillä. Saatueessa olevat tykkiveneet avasivat myös tullen, vaikka niiden kantomatka ei ollut riittävä. Paljon pieniä kranaatteja räjähteli rantaviivamme edustalla iskiessään jääkenttään. Jos olisimme saaneet Jermakin pois pelistä, koko saattueen matkanteko olisi päättynyt ja meillä olisi ollut maaleja vielä seuraavanakin päivänä. Puumalassa oli mm eräs 12

SUVIKULTA

on margariini. johon voitte luottaa

Suvikullan jokaisessa paketissa on tavaraseloste takuuna kuluttajalle.

Siitä toteatte, että Suvikulta on valmistettu yksinomaan korkealaatuisista kasvirasvoista

*Te itse ja perheenne
toteatte sen
hyvän maun
ja taatun tuoreuden*

Suvikullan rasvasisältö:

Kookosrasvaa

Maapähkinäöljyä

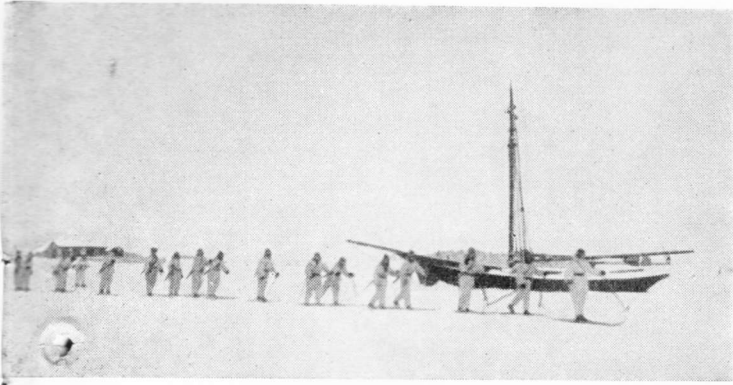
Juoksevaa ja kovetettua
soijaöljyä

Juoksevaa ja kovetettua
rypsiöljyä

Suvikulta sisältää vähintään 80 % rasvaa ja enintään 16 % vettä. Lisäksi Suvikulta sisältää lain sallimia ja viranomaisten hyväksymiä lisäaineita: suoloja, valkuaisaineita, tärkkelystä, glukoosia, laktoosia, mono- ja diglyseridejä, lesitiiniä, bensoaattia, sitruunahappoa, kasviväriä sekä aromiaineita.

MARGARIINI OY

Partio Suomenlahdella

tuuman kranaatti räjähtänyt aivan tykkikuopan lähellä. Kaksi vanhemman puoleista reserviläistä oli paineen vaikutuksesta lentänyt tykkisillalta ja saanut shokin. Heidät oli lähetettävä taakse "tärähtäneinä". Rautatiepatterilla lennähti erään miehen eteen suuri sirpale 12:n tuuman kranaatista ja sulatti sähisten lumeen poteron. Soitto AKE:aan kesken tykistötaistelun ja pyyntö saada omia pommituskoneita jäärännissä hitaasti etenevää saattuetta vastaan jäi tuloksettomaksi. Vasta iltapäivällä oli saatu pommareita muualta irti, ja saattuetta oli sitten pommitettu sen jo ollessa aivan lähellä Kronstadtia. AK:n komentaja, kaukana takamaastossamme, oli todennut: "Kyllä kuuluu, että rantapysyystappelevat, kun koko Karjalan kannas kumahtelee."

*

Oli kunnan talvi-ilta 1942. Oli pimeätä, kuulakasta ja pakkasta. Päivän painuttua mailleen tuntui ilma jollakin tavoin latautuneelta, sähköiseltä. Vartioasemilla oltiin jostakin syystä toimintavalmiudessa. Vartiomiehet tähyilivät silmä kovana parinkymmenen kilometrin levyistä jääulappaa, korvat olivat kuulolla pienimmänkin rasahduksen paikallistamiseksi. Jännittynyt tunnelma "mitä—on—tekeillä" näytti helposti tarttuneen myös prikaatin komentajaan hänen saatuaan selostuksen tehdyistä havainnoista.

Kronstadtin suunnalta kuului joitakin tykin laukauksia. Jäältä kantautui moottorin surinaa — moottorirekiä? Ilmassakin oli harvinaisen vilkasta. Illan kuluessa leijaili ilmassa useita häikäisevän kirkkaita valoraketteja, jotka valaisivat jääkenttää laajalti. Merkillisintä oli, että ne pudotettiin aina suunnilleen samalla kohdalla — Puumalan edustalla. Usean tunnin ajan tuntui naapuri jotakin valmistelevan, mutta mitä. Puhelimet tärisivät, jopa muistettiin nyt vähäisimmistäkin havainnoista ilmoittaa ylöspäin.

Vihdoin alkoi juttu selvitä. Eräältä vartioasemalta näet ilmoitettiin, että selustassa olevaa mäentöyrästä pitkin oli kaksi miestä juuri viillättänyt suksilla kovaa vauhtia jäälle aivan sanotun aseman läheltä.

Vahva partio lähti heti ajamaan heitä takaa. Toiselta pakenijalta katkesi mäystin suksesta, mutta epätoivon vimmalli hän yritti jatkaa yhdellä suksella matkantekoa. Toinen mies pysähtyi tämän

Rannikkotykistön rautatiepatteri toiminnassa

tästä ja ampui kp-suihkun takaa-ajajia kohden auttaakseen siten toveriaan. Lopulta osui takaa-ajajien luoti suksirikkoisen miehen selkään ja toinen miehistä katosi sen jälkeen yön pimeyteen. Etäämpää jäältä alkoi vain kuulua moottorin surinaa, ja sekin häipyi vähitellen itään. Rauha palasi pian koko joukko-osaston alueelle.

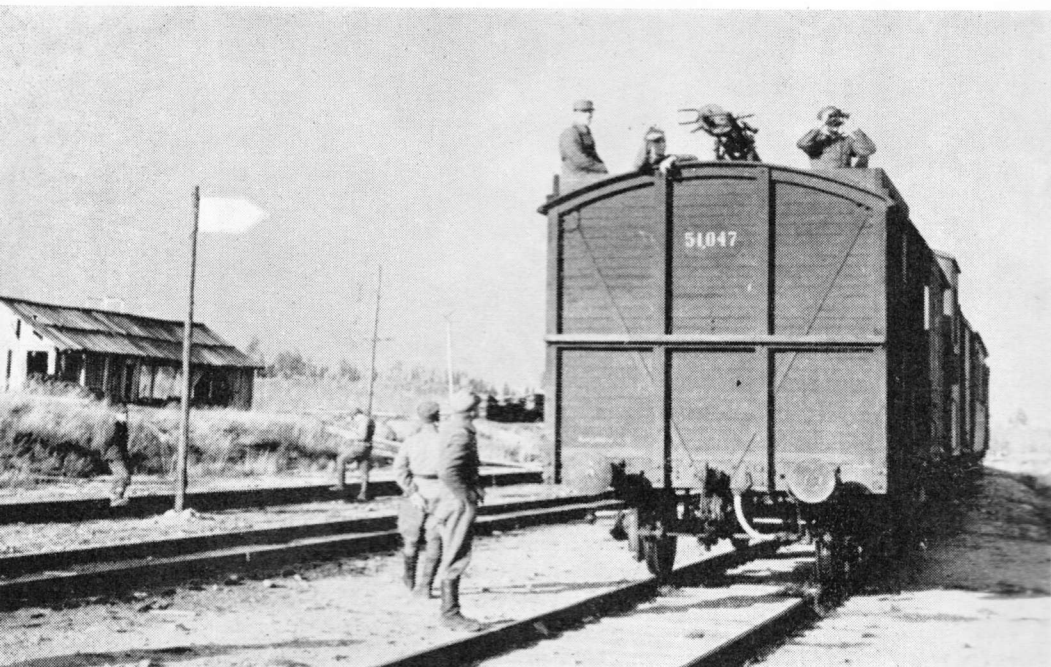
Kaatuneella miehellä oli pieni radiolaitte selkärepussaan. Kovin tärkeitä tekijöitä olivat nuo miehet varmaan olleet, koska niin suuriin toimenpiteisiin oli ryhdytty heidän opastamiseksi ja auttamiseksi. Seuraavana aamuna seurattiin naapurin miesten latuja toistakymmentä kilometriä takamaastoon, mutta siellä jäljet häipyivät muihin latuihin.

APTEEKISTA

Lääke oy

Rinasin — heti nuhan ensi oireisiin otettuna "lukitsee" nuhaa aiheuttavien virusten vaikutukset, poistaa turvotuksen ja verentungoksen nenän limakalvoissa, sekä niistä johtuvan päänsäryn. Rinasin on tehokas myös muissa vilustumissairauksissa. Ei aiheuta väsymystä.

RINASINILLA NUHA NUHATTOMAKSI!

Juna Orsan asemalla Aunuksessa Äänislinnan eteläpuolella. Ilmatorjuntakonekivääri viimeisen vaunun katolla

JUNA KULKEE

Väinö Salonen

KAHDEN ja puolen vuoden ajan olin kuljettanut junia linjalla Matkaselkä—Äänislinna, kunnes sain siirron Kemin—Rovaniemen linjalle. Toisinaan sain komennuksia linjalle Äänislinna—Syväri. Työ oli rasittavaa, sillä sota-aikana eivät työntekijää suojaa työehtosopimuslait. Mutta työssäni olivat omat viehätyksensäkin. Se oli vaihtelevaa ja tarjosi usein jännityksenmakuisia hetkiä.

Meistä junien kuljettajista ei ole paljoakaan kerrottu, vaikka vastasimme satojen miesten ja arvokkaiden sotatarvikelastien perille viemisestä. Nyt pyydän tämän julkaisun palstoilla kertoa eräistä kokemuksistani tuona aikana. Moninaiset kokemuksemme vaihtelivatkin päivästä päivään. Juniamme tulitettiin lentokoneista. Saimme pommeja niskaamme, että roikui. Pimeässä yössä liikkui kaukopartiojoukkoja, siltojen räjäyttäjiä ja tuhotyöntekijöitä.

Olimme vaarassa yöllä ja päivällä.

*

Oli pakkassumuinen talviyö 1942. Juna kulki raskaan veturin vetämänä halki lumisten maisemien. Kiskot kirskuivat ja vaunujen pyörät lokahtelivat kiskojen liitoskohdissa. Vaunurivistö oli pitkä. Kymmeniä tavaravaunuja, heinäpaaluilla, ajoneuvoilla ja tykeillä lastattuja, pitkiä vaunuja, umpivaunuja, joiden nokisten seinien sisään saattoi olla lastattuna ties mitä. Räjähdyksaineista alkaen aina suurikaliperisten tykkien ammuksiin saakka.

Pimeän talviyön halki kiittävän vaunurivistön hännillä heittelehti lyhyt junailijanvaunu. Siellä istui joukko sotilaita, joiden tehtävänä oli tämän

sotatoimialuetta kohti kulkevan junan suojaaminen. Se oli Itä-Karjalan radalla Äänislinnaa kohti kiittävä suomalainen sotatarvikejuna.

Ohitetaan Veskelys ja Säämäjärvi. Raskaan vaunurivistön vauhti hiljeni. Rata oli huonoa, kiskot vääntyneitä ja hät'hätää paikoilleen asetettuja. Muutama kuukausi aikaisemmin oli tämä vallatun alueen rata särjetty perusteellisesti. Sen oli tehnyt peräytyvä vihollinen, mutta takaa-ajavien joukkojen pioneerit olivat korjanneet radan etenevien joukkojen kintereillä, ja ensimmäinen suomalainen veturi vihelsi silloin iloisesti Karjalan kunnalla.

*

Kerran linjalla Matkaselkä—Äänislinna loppuivat tenderistämme polttopuut ja olimme vaarassa joutua Helsingistä kiittävän pikajunan ruhjottavaksi.

Oli pyryinen helmikuun yö. Junnasimme raskaassa lastissa kohti Äänislinnaa. Tämä kysyi polttopuuta, jota muutenkin kului tavattomasti, koska se ei ollut parasta laadultaan.

Istuimme kuljettajan hytissä yhdessä lämmittäjän kanssa ja tuijotimme synkkinä edessämme möyryvään sakeaan pyryyn. Olimme levottomia ja äreitä. Toverini, sotamies Tuunanen nousi tuon tuostakin ylös, paukautti pesänluukut auki ja nakkasi muutama vetisen karahkan tuleen.

— Meidän on nyt todella pakko säästää halkoja, huomautin. Niiden pitäisi jollain ilveellä riittää seuraavalle halonotto paikalle saakka.

— Säästää, Tuunanen murahti. — Mitä säästämistä näissä enää on?

Vilkaisin tenderiin. Toverini oli enemmän kuin oikeassa. Tenderin rautapohjalla kieriskeli muutama pyöreä halonpätkä. Se suorastaan loisti tyhjyyttään pimeässäkin.

En vastannut mitään. Tiesin seuraukset, jos joutuisimme seisomaan junan kanssa keskellä pimeää ja pyryistä erämaata. Kutisman asema oli lähin, mistä saisimme puita, mutta se oli vielä kaukana.

Veturimme puuskutteli kuin sairas lehmä, ja painemittari sai kylmät väreet selkäpiihini.

— Juu, säästää pitäisi, jumaliste. Ensiksi puut ladotaan tenderille kuin risut, ja toiseksi ne ovat lahoja ja märkiä. Säästetään pois, herra kuljettaja.

En vieläkään vastannut. Tuokion kuluttua näin, miten viimeinen karahka lensi kituvaan tuleen. Hikoilin...

Junnasimme alamäkeä ja säästin höyryä. Rukoilin, että tuota alamäkeä kestäisi Kutismaan saakka. Turhaan! Se loppui jo seuraavassa ylämäessä. Veturimme puuskahti viimeisen henkäyksensä, ja niin seisoj suomalainen sotatarvikejuna räjähdysaineineen ja ammuslasteineen keskellä Itä-Karjalan yötä.

Laskeuduin alas. Veturimme ääreen saapui ju-

PIMEÄSSÄ

nailijanvaunun matkustajia, muutama upseeri ja sotamies sekä pari lottaa.

Selitin heille tilanteen, joka ei tietystikään huvittanut heitä. Neuvottelimme veturin ääressä, mutta yhtä hyvin olisimme voineet mennä nukkumaan junailijanvaunuun. Neuvottelusta ei ollut mitään tulosta.

— Mennään ja etsitään puita, ehdotti nuorin lottista.

Ehdotus oli naurettava. Puita Itä-Karjalan metsissä — nimenomaan pinopuutavaraa — se tuntui mahdottomalta.

Mistä lienee ehdottaja saanutkin viisautensa. Hän jatkoi:

— Onhan ratojen varsilla usein ratapöllipinoja. Etsitään niitä.

Tuossa oli jotain aatetta. Riensimme ryhmissä potkimaan lunta molemmin puolin radan vartta. Hikoilimme kahlatessamme vyötäryksiin asti ulottuvassa lumessa ja etsimme mahdollista mahdotto- muudesta.

Eipäs! Tuskin olimme etsineet kymmentä minuuttia, kun eräs luutnantti huusi:

— Täällä on niitä vaikka junalastittain!

Kasa oli lumeen hautautunut. Noudimme lumilapiot ja siirsimme lumen sivuun. Sieltä paljastui kasa tervaspitoisia ratapölkkyjä. Raahasimme niitä joukolla veturin luo ja sahasimme ne junakalustoon kuuluvilla tylsillä pistosahoilla poikki. Lotat olivat talkoissa mukana sen päättymiseen asti. Pian saimme täten aimo kasan hyvää polttoainetta veturin tenderille. Eikä siinä sitten siekailtu pitkään.

Tässä mieheessä on tyylikkyyttä...

Mistäkö sen tietää?
Solmiosta?
Takistako?
Ei, vaan paidasta...

Hänen yllään on sileän valkoinen arkipaita ja vaikutelma on melkeinpä juhlava. Hän on ryhdikäs ja huoliteltu nuorimies, hän tulee menestymään.

Siisti paita ei ole mikään pikkuseikka pukeutumisessa. Siksi kannattaa valita RYHTI-paita, sen suhteen ei tarvitse epäillä.

Ryhti-
paita
on todellinen
herrasmiehen
paita

SOK - osuuskaupat
- tavaratalot

Juna pysähtynyt rintaman selustassa ilmavaaran vuoksi

Valoin petroolia pesään työnnettyjen puitten päälle, jotta ne paremmin palaisivat, ja niin vislasimme kohti Kutisman asemaa. Siellä annoimme "helsinkiläisen" porhaltaa ohitsemme.

Sellainen oli tämä kokemukseni. Mutta oli toisinaan jännittävämpääkin.

*

Olimme jälleen matkalla Matkaselästä Äänislinnaan. Oli valoisa ja kaunis kesäyö.

Kun lähestyimme Paloviinan asemaa, ilmestyi yläpuolellemme hävittäjäkoneita. Ne olivat vihollisen koneita, jotka radan suuntaan lennettyään aloittivat ilkeän kurnutuksensa.

Junani oli tavarajuna. Pysäytin sen sopivaan paikkaan ja jäin toverini, lämmittäjän, kanssa hyttiimme odottamaan tulevia tapahtumia, seuraten tuholintujen liikkeitä.

Jo rapisi. Edessämme töksähteli luoteja ratapöleihin, kilahteli kiskoihin ja pöllähti hiekkaan. Junassamme ei ollut minkäänlaista ilmatorjunta-asetta. Sen lasti ei ollut sillä kerralla tuollaisen kalliin asean arvoinen. Koneet rohkaistuivat ja laskeutuivat yhä alemmaksi. Jo sai veturikin osumia. Kyyristyimme sen heikkojen panssariseinien suojaan toivoen, että lentäjät kyllästyisivät arvottoman tavarajunan ampumiseen. Näin ne tekivätkin. Nyt ne tulittivat kiivaasti radan kumpaakin sivustaa lentäessään edestakaisin melko matalalla.

Ihmettelimme, miksi ne haaskasivat luoteja metsään, missä ei ollut muita kuin hytysia ja sisiliskoja. Toverini arvasi:

— Luulevat tätä matkustajajunaksi ja uskovat, että matkustajat ovat loikkineet metsään. Huono tähystys, eikö totta?

Myönsin hänen olevan oikeassa. Muuta mahdollisuutta tuollaiseen metsään roiskimiseen ei ollut.

Lentäjät uskoivat vihdoinkin ehkä tehneensä tarpeeksi "lihahakkulusta". Tehtyään vielä pikku kier-

roksen ne antoivat veturimme rautakupeeseen helähtävän sarjan ja lensivät tyytyväisinä tiehensä.

Mekin jatkoimme matkaamme yhtä tyytyväisinä. Toverini toisti vain äskeisensä:

— Huono tähystys!

*

Tähystys ei ollut kuitenkaan aina huono. Äänislinnan—Tokarin linjalla saimme sen kerran kokea.

Silloinkin oli päivä. Nallipyssymme, joka pisti esiin erään tavaravaunun katosta, oli melko turhanaikainen. Mukana meillä oli lomilta palaavia sotilaita ja lottia. Tuli hälytys, ja pian rapisi. Pikku pommeja liiteli niskaamme. Koneita oli kuusi kappaletta, nopealiikkeisiä ja sinnikkäitä kuin paholaiset.

Ilmatorjuntamme sai ihmeeksemme osuman yhteen koneeseen, joka vaappui siipirikkona tiehensä. Mutta viidestäkin koneesta saimme tarpeeksemme. Ne tulittivat sivumaastoa sekä vaunuja. Sairaaloilla oli työtä. Eräs heistä sai pikku naarmun muistoksi tuosta elokuun 3. päivästä 1942.

Lentokoneet ovat junan pahimpia vihollisia. Ne tulevat yllättäen ja roiskivat pommejaan. Hyvä osuma päättää junan matkan toistaiseksi — ehkä ainiaaksi, jos itse veturi saa osuman. Sen lentäjät tietävät, ja siksi veturin ympäristöön ilmestyy tiheämpään "kraattereita" (räjähdyskuoppia) ja joskus joku "suutarikin".

Näin kävi kerran matkalla Matkaselkä—Äänislinna, lähellä Suojärveä. Ammus mätkähti melkein veturimme nokan eteen. Ehkä parinkymmenen metrin päähän siitä, aivan keskelle rataa. Ratapölit lensivät sivuun sirpaleiksi särkyneinä, mutta itse pommi jäi töröttämään takapuoli taivasta tähdäten ja sen nokka ratapenkkään tunkeutuneena, kuin iso koppakuoriainen, joka aikoo piiloutua maaomons poveen.

Tilanteen selvittyä seisoimme melko neuvotto-

mina tuon turilaan ääressä ja katselimme sitä pelonsekaisella kunnioituksella. Onneksi matkassamme oli pioneereja. He kiskoivat tuon sukkulan melko kovakouraisesti irti ja vierittivät sen penkkaa pitkin alas metsään.

Se oli ainoa lentopommi, jonka itse olen nähnyt jäävän suutariksi. Ellei näin olisi käynyt, niin seuraukset olisivat olleet melko tuhoisat.

Junat, jotka kuljettavat sotatoimialueille aseita ja ammuksia, liikkuvat useimmiten yöllä. Mutta ei silloinkaan ole aina turvallista. Desantit ja muut tihutyöntekijät saattavat tietää junan matkasta. Käsikranaatti vain jonkin vaunun alle, niin selvää tuli. Sellaista ei kyllä sattunut, mutta linjalla Äänislinna — Syväri sattui seuraavanlainen tapaus:

Ajoimme yöllä. Pakkanen synnytti huurretta veturimme kylkiin, kiskot ja ratapölliit napsahtelivat allamme. Tähytelin pakkasen kiristämää rataa, jossa kiskojen liitoskohdat saattoivat olla tuumankin levyisinä rakoina. Kylmä tunkeutui sisälle kopiimme, ja tyhjä tuohikonttimme heilahtelivat junan liikkeitten rytmissä. Kuun valo oli vähäistä. Emme käyttäneet kuitenkaan omia valojamme, vaan tyydyimme tuohon "ulkovalaistukseen". Lähestyimme Tokaria ja lämmittäjä iloitsi jo etukäteen lämpimästä teestä ja vuoteesta.

Silloin havahduin näkemään jotain. Radalla edessämme asiat eivät olleet oikein. Siellä häämötti kummallinen kohta, muuta ratavallia tummempana. Samassa kun silmäni valokuvasivat tuon näyn, jarrutin voimakkaasti. Raskaat vaunut painoivat ve-

turia yhä eteenpäin. Ne huojuivat, ja veturikin vaappui kuin humalassa. Tumma alue lähestyi.

Nyt näin selvää selvemmin, mistä oli kysymys. Kehoitin toveriani hyppäämään alas, mutta samassa juna pysähtyi, ja vaunut kolahtelivat puskureitaan vasten jääden siihen kuin naulittuina.

— Mitä pirua nyt? lämmittäjä kysyi ihmeissään.
— Miksi pysähdyitte tähän?

Laskeuduin alas ja astelin lähellä olevan tumman alueen luo.

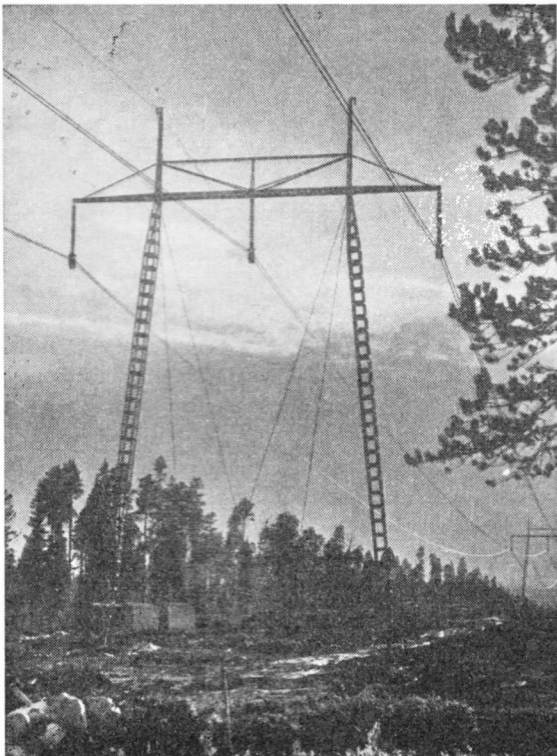
Tavallista rataa se oli, mutta mikä ihme oli möyrinyt lumen joukkoon hiekkaa? Haparoin sitä pölliön välistä. Se oli irtonaista ja näytti äskettäin siihen laitetulta.

Junailijanvaunusta saapui sotilaita. He tarkastelivat paikkaa, ja vihdoinkin heidän luutnanttinsa sanoi rauhallisesti:

— Tuossa on miina!

Ja sellainen siinä olikin, hitto vie. Taitavasti asetettu miina. Jos raskas juna olisi kulkenut kohdan yli, olisivat ratakiskot laskeutuneet tarvittavan määrän alapäin painaakseen miinaan asetettua nastaa ja veturimme olisi lentänyt ilmaan vieden mensesään useita ammusvaunuja. Lämmittäjä kiroili. Hän ei pitänyt lainkaan tuollaisesta kaameasta mahdollisuudesta.

Niille lotille, jotka raahasivat kanssamme ratapöllejä veturin tenderiin silloin, kun junnasimme kohti Äänislinnaa pyryssä ja pakkasessa eräänä helmikuun yönä 1942, haluan lausua sydämelliset kiitokseni ja terveiseni.

Voimaa maan taloudellisen kehityksen hyväksi!

Sähköä 400.000 voltin jännitteellä

Tehokkaimmat voimansiirtojohtomme pystyvät siirtämään sähköä sen ylituotantoalueilta maan teollisuuskeskuksiin 400.000 voltin jännitteellä, mikä on käytössä ainoastaan maailman kehittyneimmissä valtioissa. Voimataloutemme on siis teknillisiltä edellytyksiltään kehityksen kärjessä. Mutta mahdollisuutemme säilyttää tämä asema sekä kykymme palvella kansakunnan taloudellista kehitystä riippuvat siitä, missä määrin sijoitamme pääomia ja henkisiä voimiamme voimatalouteen.

IMATRAN VOIMA OY

T.O. KUUSELA

Kurjuutta ja ihanuutta

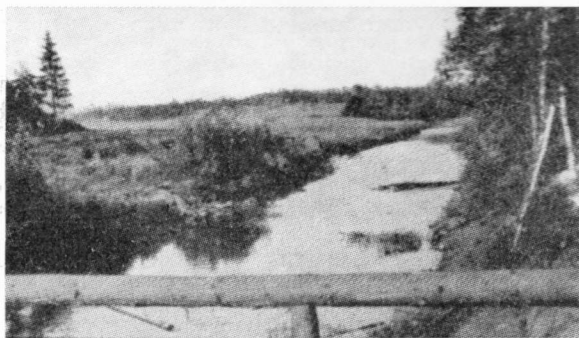
Ihantalassa vuonna 1944

KESKIKESÄN yöt olivat kauniita. Päivät kesäisiä ja ihanan lämpöisiä. Linnut visertelivät — ja käikin, tuo veijari, kukahteli, kun sodan melske pieneksikin tuokioksi taukosi — kukahteli kiistanalaisilla tienoilla, piittaamatta kenelle alue kuului.

Suopursut tuoksuiivat. Palaneen ruudin ja räjähdysaineen katku, moottoriöljyn häkä ja palojen kytö sulautuivat luonnon sulotuoksuihin muodostaen kokonaisuuden, imelähkön lemun, joka on niin tunnusomaista keskikesän sotatantereelle.

JR 6:n mukana olin käynyt sotaani Karjalan kannaksella, kärsinyt tuiskut ja helteet — tappanut täitä enemmän kuin vihollisia, nähnyt nälkää enemmän kuin mitään muuta ja valvonut enemmän kuin nukkunut, ainakin sinä ajankohtana, josta nyt tarinoin.

Kilpeenjoki, jonka varrella Vakkilassa I/JR6 viimeksi taisteli

Oli kesäkuu 1944. Juhannus oli vietetty taistelun Portinhoikan ja Viipurin välivaiheilla. Se oli sateisen voittoinen, märkä juhannus. Vesi täytti suon reunalla olevat ampumahaudat — tuon tuostakin oli niiden pohjaa korotettava, lopulta niin, etteivät ne enää tarjonneet toivomaamme tulisuojaa.

Harmaa ja väsynyt kolmas komppaniamme — jota komensi kapteeni Peltari, synnynnäinen sotilas ja ripeäotteinen — piti puoliaan, taisteli, harveni ja pieneni kuin pyy maailmanlopun edellä. Olimme osittain motissa kahden järven välisellä kannaksella valtaviin panssarivaunujen muodostaman ketjun ympäröimänä. Vasemmalla oleva järvi olisi tarjonnut poispujahtamiselle aukon, mutta ei ollut veneitä — eikä halua lähteä uimaan. Micluimmin yritimme muuta keinoa, ja läpimurto onnistui saatuamme apua ulkopuolelta, tosin suurin menetyksin. Läpimurron jälkeen jäi paikalle useita panssarivaunuja tuhottuina.

Sitten juhannuksen mentyä tuli aurinkoinen kesäkuun 28. päivä. Edessämme oli nyt peltoaukeama, jonka takana ampui vihollinen. Joukkueemme johtaja, luutnantti Salo arveli, että ampujat saattoivat kuulua johonkin äskettäin hajautuneena peräytyneeseen joukko-osastoon.

Peltoaukeaman keskellä oli suuri kranaattikuoppa. Hiivimme sitä kohden oja ja korkeata heinää hyväksi käyttäen, luutnantti Salo, sotamies Rantanen ja minä. Joukkueen toiset miehet jäivät paikoilleen ja tulittivat koko ajan metsänreunaan maas-

toutunutta vihollista. Konepistooliemme tuli tehostui, kun saimme välimatkan viholliseen lyhyemmäksi, ja aiheutti sen keskuudessa hämminkiä.

Luutnantti Salo karjaisi vihdoin rynnäkkökomenton. Ohitsemme vilahti miehiä. Jotkut maahan heittäytyneistä eivät nousseet enää, toiset nousivat. Luutnantti Salo antoi meillekin — kuopassa kyykiville — lähtömerkin. Juoksin metsän reunaan kohti ampuen lonkaltani kuin villin lännen seikkailija. Taakkanani oli tusinan verran patruunarumpuja, jotka takoivat kupeitani. Heittäydyin ruohikkoon ja ryömin loppumatkan. Patruunoista luopuminen on samaa kuin hengestään luopuminen, niitä en halunnut jättää. Kiinnitin aseeseeni täyden rummun ja korjasin toiset parempaan paikkaan. Ryömin koko ajan, kunnes olin metsän reunassa, missä lojui muutamia kaatuneita. Ammunnan räiske kuului nyt vasemmalta, luoteja napsahteli petäjän runkoihin repien niistä lastuja. Juoksin pienen kaartein, sydämeni takoi vimmatusti voimain ponnistuksista ja pelostakin. Pelkäsin eksyväni omasta joukkueesta.

Kumara hiipimisasentoni muuttui äkkiä makuuasennoksi. Painoin pääni pienen rahkaturpeen taakse ja kopeloin vapisevin sormin asettani. Se tyheni umpimähkään. Suljin silmäni, sillä olin varma, että Ihantalan kamara imisi sankarivereni kuiviin.

Tuo heittäytymiseni maahan johtui kolmesta eteen ilmestyneestä aseensuusta. En aprikoinut enempää, kun näin vieressäni ison kiven ja heittäydyin sen taakse. Kurkistelllessani huomasin, että

Vakkilan seudun taisteluasemia Ventelän—Ihantalan linjalla kesäkuun lopulla 1944

petäjien runkojen välissä vilahteli ruskeata. Äskeitset kolme aseensuuta pakenivat... muistan, että nauroin. Muistan myöskin huutaneeni luutnantti Saloa ja sen, että aivan läheltä vastattiin huutooni. Silloin moksatti viereeni käsikranaatti, tuttu esine. Suutari? Vai olisiko joku tovereistani sen na-

Aina ja kaikissa olosuhteissa on vakuutusturva välttämätön. Kaleva tarjoaa Teille kaikkia nykyaikaisia henki- ja sairausvakuutuksia.

Keskinäinen vakuutusyhtiö

KALEVA

Maan vanhin henkivakuutusyhtiö

kannut? Ei! Sen kaari tuli edestä. Siellä tuijotti kiveäni mies, vihollisupseeri. Oksiston halki tunkeutuva auringon valo kimalteli miehen upseerikokardissa. Ihmeellistä kyllä, jäätävä pelkoni muuttui toiminnan haluksi — mutta sitten tapahtui selaista, joka saattoi merkitä loppuani. Konepistoolini ei toiminut.

Samalla hetkellä mokshti viereeni toinen nuori. Tein epätoivoisen liikkeen kiepauttaen kehoani pois päin. Tunsin kumean räjähdysten, ilmanpaine työnsi minut kiveä vasten. — Samassa räsähti toistamiseen. Irroitin puukkonni ja päätin, että nitistän sillä vastustajani — kaikki, käsikranaatteja heittelevää miestä myöten. Mutta silloin tunsin suusani verenumakua, olin yltä päältä märkä verestä eivätkä koipeni tuntuneet omilta. En päässyt paikaltani mihinkään, koska jalkani eivät totelleet aivojen antamaa käskyä.

Käsikranaatti oli repinyt vasemman kupeeni ja silponut jalkani. Huusin apua!

— Lääkintämiehet tänne! Ettekö kuule, hullut — minä kuolen!

Sitten itkin kiukusta ja tuskasta. Kun yritin ryömiä, niin vihlova tuska pusertui kuin vanne kehoni ympärille. Patruunarummut, jotka osaltaan olivat pelastaneet kehoni, hankasivat haavojani. Ymmärsin irroitaa vyön, jolloin käsikranaatin silpomat patruunarummut jäivät verisinä merkkeinä paikalle. Ryömin metrin, ehkä kaksi ja menin tuokioksi tainnoksiin. Heräsin amuntaan. Joku juoksi ohitse — vihollinenko? Vaikeroi ja tuijotin oksien lomista pilkistelevää sinitaivasta. Kuinka pitkään, sitä on vaikea sanoa.

Ammunta oli lakannut, kun luokseni tuli miehiä. En tuntenut heitä — olin näkevinäni joukkueenjohtajamme sänkiset kasvot. Minut siirrettiin johonkin. Lääkintämiehet ottivat minut hoiviinsa ja antoivat ensiavun.

Matka Vakkilasta taaksepäin Jsp:hen oli kurja. Kylätie oli kivinen ja rattaat olivat huonot. En jaksanut huutaa. Ajaja, kersantinatsainen soturi, tarjosi savukkeita, en osannut polttaa, mutta juotavaksi annettu vesipisara tuntui ihmeelliseltä — kuin saavuttamattomalta onnelta. Hevonen löntysti eteenpäin. Kersantti koetti ohjailia sitä minua säälien pahempien töyräitten ohitse.

Jsp:ssä oli työtä, haavoittuneita — ja kuolleitakin. Minut siirrettiin vaikeammin haavoittuneiden riviin. Lääkintäaliupseeri tyhjensi lihakseeni morfiiniruiskunsa. Sain savukkeeseen hampaisiini. Makasin rivin viimeisenä — ei hullumpaa, ajattelin. Tuntui niin kevyeltä — oikeastaan ihanalta — ja eikös peijakas... käki veijari kukahteli, kuk, kukku... Ihantalan kultainen käki. Hymyilin. Untako se oli?

VAKAVA LOMAN SYY

Kapteeni Vilho Nissinen ja sotamies Olli Sovijärvi keskustelivat Kirjavalassa:

- Herra kapteeni, pyydän sunnuntailomaa.
- Syy?
- Kaija Vihavainen, herra kapteeni.

”Eihän se nyt tommonen”

ILTAYÖN sade oli kostuttanut maan. Pisaroita tipahteli vielä aamuhämärissä puunoksilta metsässä liikkuvien niskaan, ja lapikkaat liettyivät märiksi miesten rähmiessä vaivaiskoivikossa.

Oltiin Sallan suunnalla.

Kevyt osasto teki tuntumaa viholliseen. Oli joukko miehiä, jotka olivat vaihtaneet justeerinsa pikakivääriin ja parkkuurautansa pystykorvaan — jätkiä, niinpä niin... juuri heitä. Oltiinhan Pohjolassa. Oli herrojakin. Yhtiön pomoja ja fosmes-tarin taimia. Kaikki samalla savotalla, niinkuin rauhan päivinäkin. Herrojen leimuukirves oli myös vaihtunut reikärautaan ja laskutikku kupeella roikkuvaan karttalaukkuun. Kaikilla sama askel, sama sisu.

Rämmittiin eteenpäin. Kuunneltiin, ja taas jatkettiin matkaa. Auringon kajo lupasi kirkasta päivää, kun saavuttiin puhtaaksi kynityn raivion laitaan. Siinä odotettiin. Edessä tuoksui mahorkka.

— Maahan, käsky kuiskattiin mies miehelle ja pian ei kamaralla näkynyt muuta kuin jonkun housuntakamus ja lapikkaitten kantapäät. Siinä maattiin hiljaa... suudeltiin isänmaata ja odotettiin uutta käskyä.

Se tuli. Eteenpäin joka ukko!

Mies nousi. Toinen, kolmas ja neljäs. Kohta kulki koko joukkue niskat kyyryssä kohti kuolemanhiljaista aukiota. Silmät tuijottivat rävähtämättä vastarantaa, ja koukistunut sormi kopeloi aseensuun.

Silloin vastarannalta rävähti. Tuiskuna lensivät luodit, töksähtelivät hänille jääviin puihin ja katkoivat oksia. Kamara kelpasi hyökkääjälle. Etsittiin suojaa mikä mistäkin. Maasto oli kitsas. Rakkaite olivat kannot ja takkupartaiset mättäätkin. Siinä sitten maattiin ja vastattiin tuleen. Oikein olan takaa poltettiin Vihtavuoren ruutia.

Tuntui, että siihen sitä oli jäätävä kellimään sodan loppuun saakka, sillä kovin äkäinen oli vastarannan tuli... ja tasapeli oli jätkälle kauhistus. ”Potti” se olla pitää, taikka reilu häviö. Näin kai tuumiskeli Ranuan poikakin, joka loikoi ison kivenjörrikkään takana ja ampui aavemaalia minkä ennätti. Odotti käskyä.

Tämä leveäharteinen ja jämeräleukainen jätkä

ihan mitallia

oli voimistaan ja peräänantamattomasta luonteestaan kuulu. Eipä siinä kukaan naamaansa venyttänyt, kun tämä sitkeä tukkilainen kohosi paikaltaan ja raahasi edessään olevan kiven syliinsä ... juoksi matalilla kintuillaan kivääri hihnasta roikuen ... juoksi kappaleen matkaa, paiskasi sitten kiven eteensä ja heittäytyi sen taakse.

Lisäksi tuo kaikki tapahtui niin siunaaman lyhyessä ajassa, ettei sitä jokainen ennättänyt havaitsemaankaan. Vastarannalla kyllä oli tuon hullun

NESTE OY – kotimaisen öljynjalostuksen uranuurtaja

Syyskesällä 1957 käynnistettiin Naantalin Viheriäisten niemellä maamme ensimmäinen öljynjalostamo.

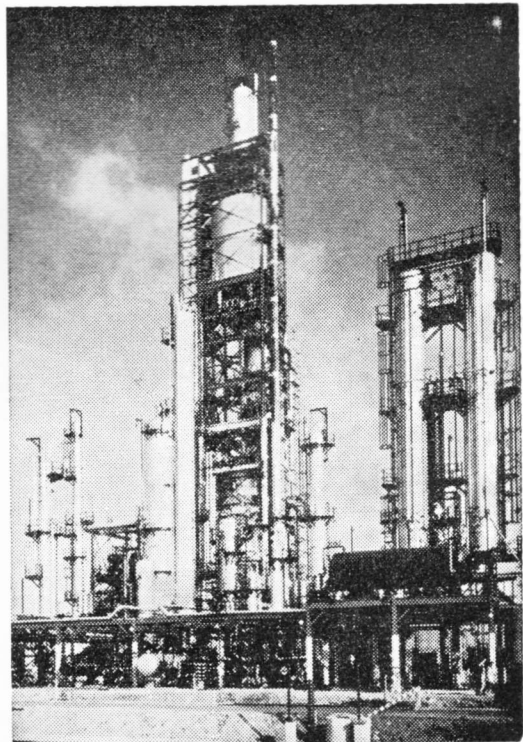
Öljynjalostamomme vuotuinen jalostuskapasiteetti on yli 1 200 000 tonnia raakaöljyä. Siitä saadaan bensiiniä maan tämänhetkistä kulutusta vastaava määrä, n. 365 000 t. sekä moottoripetrolia, dieselöljyä, kevyttä ja raskasta polttoöljyä, tieöljyä, nestekaasua ja bitumia.

Jalostustuotteiden saama tunnustus ja myynnin nopea kasvu ovat osoittaneet, että suomalainen teollisuus ja suomalainen kuluttaja antavat arvoa sille urauurtavalle työlle, jota Neste Oy suorittaa, ja jonka luottamuksen ylläpitämiseksi yhtiö tulee vastaisuudessaakin tekemään parhaansa.

NESTE OY

Pääkonttori: Helsinki, Kaivok. 10. Puh. 13 833
Öljynjalostamo: Naantali

Jalostustoiminnan lisäksi yhtiömme toimialaan kuuluvat laivanvarustus sekä neste-
mäisten polttoaineiden tuonti ja myynti.

miehen tempaus huomattu liiankin hyvin. Nyt sai kivi konepyssystä sellaisen tuiskun, että säkenöi. Syntyi tauko ja hyökkääjät käyttivät sitä hyväkseen. Porukka oli jälleen rintamassa kiveä siirtäneen miehen kanssa. Ja ammuttiin.

Kun taas äitynyt vastaranta levitti tultaan laajemmalle, syöksyi Ranuan jätkä kivineen pikku matkan eteenpäin. Edessä vastattiin, niin että tuntui siltä, kuin ne olisivat aikoneet tulellaan porata kiven tuusan nuuskaksi.

Ällistyneitä siinä olivat omatkin miehet, koska tiesivät, mistä oli kysymys. Ja annettiin vastarannan raivota, purkaa kiukkuaan Ranuan pojan kivipanssariin.

Tappioita. Kuinkas muuten. Olihan se sotaa, jossa roiskittiin kovilla. Molemmin puolin. Kuitenkin Ranuan pojan kolmas siirto vaikutti ratkaisevasti. Vastaranta lämpeni vallan tavattomasti, mutta vastustajat nostelivat paikalta ja katosivat erämaan kätköihin. Nakkasivat pyssyinsäkin siinä ryttäkässä menemään. Sillä viisiin!

Siinä sitten naarmuja nuollessaan voittajat katselivat voimamiehen kivipanssaria. Koettivat kohottaa sitä maasta, mutta siinä pysyi tilallaan. Eihän sellaista jörrikkää saanut kukaan muuten kuin kiertämällä liikkeelle. Se möykky oli valtava.

Mutta Ranuan poika istui vastarannan ampumakuopassa ja veteli holkkitupakastaan sauhuja. Oli kuin ei mitään kummempaa olisi tapahtunutkaan. Naureskeli, kun toiset pyysivät vielä kerran näyttämään, että liikkuu se kivi hänen kourissaan. Tuumi:

— Ei sitä enää rännätä nostella ... ja nousisko-kaan, kun holtti on poissa. Kelliköön siinä mokoma.

— Mutta kuinka sä äkkäsit tuon konstin? Oli se veto, totisesti. Jotkut kyselivät ihastellen.

— No, kun ei järki kulje ihan limpissä. Peliä se oli, pojat.

Naurettiin.

Tuli siihen savotan kapteenikin. Kiitteli kovin ja sanoi lopuksi:

— Tulen muistamaan teitä ja takaan, että ensimmäisessä tilaisuudessa ehdotan teille mitalia.

Ranuan poika myhäili hämillään. Vastasi:

— Joo, olihan se aika painava kōrrikkä ... mutta eihän se ihan mitallia ... tommonen ...

Sotaa jatkui. Talsittiin Pohjolan erämaita. Rämmittiin sen rämeiköissä. Koukattiin ja nokitettiin. Se oli sitä korpisotaa, ja tottuneilta miehiltä se kävi. Oltiin vähän kuin kotinurkilla ... silloin vuosia sitten.

Luti ymmärsi

Komppaniamme ollessa viime sodan etenemisvaiheen aikana Repolassa Lieksanjärven rantoja varmistamassa ilmestyi eräänä varhaisena aamuhetkenä komentotelttamme kovin surkean näköinen

Vuoden 1962 PHILCO uutuus malli 2362

PHILCO on oikea toive-televisio! Kaunis, teknillisesti huippuluokkaa, laajakulmakuva, Bonded Shield-kuvaputki, uusi tehokas PC 97 alkuputki heikentää hyvin kohinan, Memomatic Tuner-kanavanvalitsija, häiriöpulssin-kääntäjä ja muita automaattisia toimintoja. Teakpuisena tai mahonkisena. Hinta 109000:-

Pääedustaja:

ERI Oy

Helsinki, Mannerheimintie 10. Puh: 640626.

mies. Hän oli pienenlätä, toinen silmä vähän kie-roon katsova, erinomaisen lupsakan savolaisen pu-betyylin omaava Roofin Ville. Manttelin rippeet riippuivat Villen toisella käsivarrella, molemmat housunlahkeet olivat ylhäältä alas saakka aivan rie-kaleina. Niiden alta vilkkuivat veren tahrimat, melko likaiset alushousut, nekin repeytyneinä. Ville oli paljain jaloin, teki asennon tapaisen ja selosti asiansa komppanianpäällikölle:

— Herra luutnantti ei nyt vain suutu, mutta on käännyt sillä laella, että kun minä menneenä yönä vartiosta tultuani lisäsin puita nuotioon ja menin nukkumaan, niin enkös vain minä syvään unneen päästyäni unissani kierähtänyt meleko lähelle nuotiota ja silloin se alakoi. Joka puolella paakkui. En tiennyt unissani, mistä ja missä ammuttiin, mut-ta melko lähellä se oli. Ja eikös vaan minnuuni sattunut. Huohmasin, että taskuissakin paakkui.

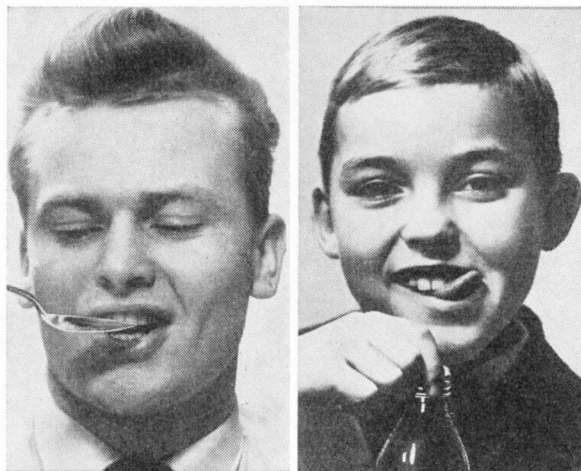
Olipahan mies parka kierähtänyt lähelle nuotio-tulta, jolloin vyöllä olevissa patruunataskuissa ja manttelin taskuissa kiväärin patruunat olivat alka-neet räjähdellä. Siinä selitys hänen onnettomaan tilaansa.

Ville oli rehellinen ja loppujen lopuksi hyvin tunnollinen, vaikka vähemmän sotilaallinen mies, jota oli ymmärrettävä. Komppaniamme päällikkö selittikin hymähtäen hänen voivan mennä vaihta-maan itselleen uudet "kampeet" vääpeliltä ja si-dottamaan jsp:lle naarmunsa. Tähän Ville huokais-ten tuumaili:

— Johan minä sanoin, että kyllä se "meijän luti" ymmärtää.

UUTTA!

Roboran, hyvä tuttu voimistava lääke sisältää nyt maksan ja vitamiinien lisäksi rautaa.

RAUTA-ROBORAN

VARUSTAA TERVEYTESSEN "RAUTAISEKSI"

Jos tunnette jatkuvaa väsymystä ja haluttomuutta, niin hyvänmakuinen Rauta-Roboran auttaa Teidät jälleen reippaaseen toimintaan. Teille, joka sairastelette usein tai olette juuri toipumassa sairaudesta, on Rauta-Roboran tehokas terveyden tuoja.

RAUTA-ROBORAN

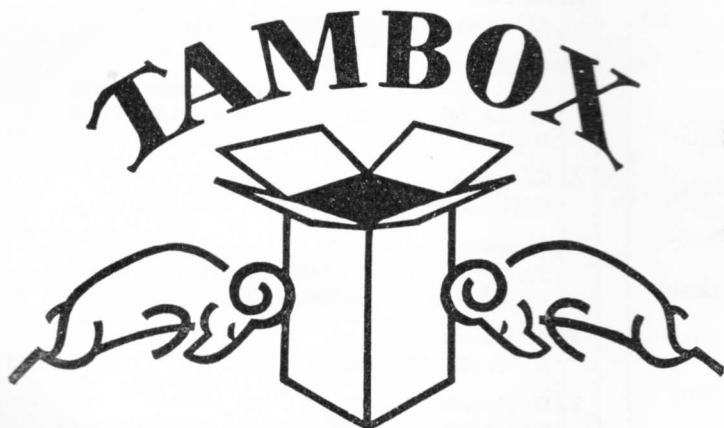
voimistava rauta-maksa-vitamiinilääke

ORION

APTEEKISTA
ILMAN RESEPTIÄ

Nyt uusi suojaava tuttavuus:

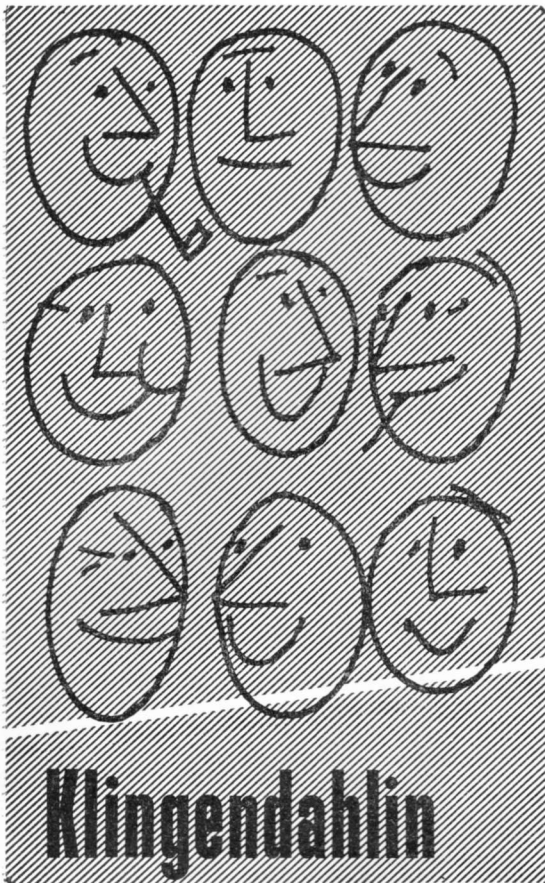
**= TAMPELLAN
AALTOPAHVI**

Uusi Heinolan TAMBOX-tehtaan on nyt valmis palvelukseenne. Se pystyy valmistamaan aaltopahvia mitä moninaiimpiin tarkoituksiin hyvistä raaka-aineistaan — TAMBOX-pahvin aalloituskerros on Heino-lan tehtaalla koivumassasta valmistettua fluting-kartonkia — ja varustaa myös valmistamansa laatikot asiak-kaiden toivomusten mukaan joko yksi- tai useampivärisellä mainospainatuksella. — TAMBOX on ratkaisu pahvipakkauspulmiin!

TAMBOX-myynti:

Tampella

INKEROINEN

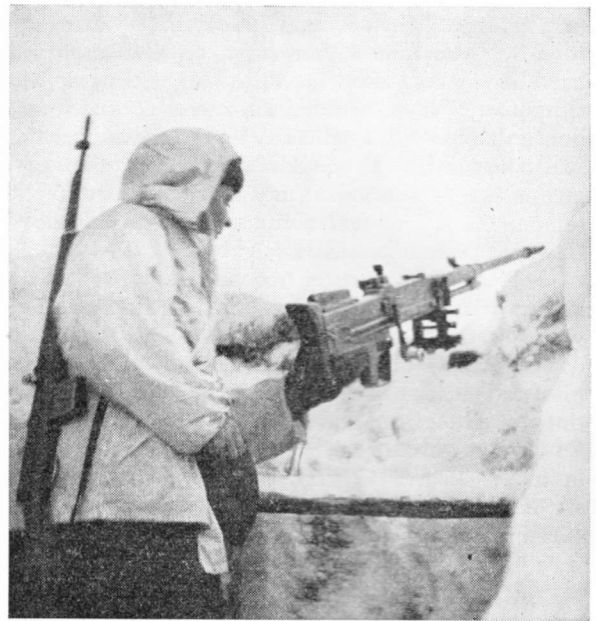

Klingendahlin diagonaalista puhutaan...

Miesväen kesken haastellaan harvoin kankaista. Mutta kun jutustellaan työasioista, puhellaan tuolloin tällöin myös työvaatteista. Ja mikä nyt työhousuina tai virka-vaatteena olisikaan kestävämpi kuin tuttu Klingendahlin diagonaali — siitä ollaan aina yhtä mieltä.

Villayhtymä Oy

K L I N G E N D A H L

Kansikuva:

Panssarintorjuntamies tuliasemissa
Karjalan kannaksella

NUMERO 2:n KIRJOITUKSET

Jorma Sarvanto: SIIVET SUOMENLAHDEN YLLÄ	33
K. A. Hepouro: LÄNSI-LEMETISSÄ I OSA	36
Armas Aikio: VELJEN VIIMEINEN KATSE	40
Aarne Lahti: KOHTALOKAS PAIKAN VAIHTO	43
Iivo Riikonen: KIVÄÄRIKOMPPANIA PUOLUSTUSTAISTE- LUSSA MUOLAAN KIRKKOKANNAKSELLA 16.2.1940 II OSA	44
A. Kurenmaa: PANSsarINTORJUNNASTA	48
N. Simonen: TAPAHTUMIA SUOMENLAHDEN ITÄISILLÄ PERUKOILLA VV. 1941—42	52
Väinö Salonen: JUNA KULKEE PIMEÄSSÄ	54
T. O. Kuusela: KURJUUTTA JA IHANUUTTA IHANTALASSA VUONNA 1944	58
Juho Harjanne: "EIHÄN SE NYT IHAN MITALLIA ... TOMMONEN"	60

Tilaukset ja osoitteenmuutokset pyydetään
lähettämään osoitteella Korkeavuorenk. 28,
Helsinki — Puh. 19367

Oletteko tietoinen,

että postisäästötililtä saa ilman irtisanomista nostaa 200000 markkaa saman kalenterikuukauden aikana. Summan voi nostaa joko yhtenä tai useampana eränä. Jos tilinne on palkkatili saatte tämän lisäksi nostaa kuukauden nettopalkan.

POSTISÄÄSTÖPANKKI

veri-

+

palvelu

Viidestä on varaa valita

Valitkaa PAULIGIN viitosista

Pauligin viitokset edustavat suosituinta merkkiä kukin omassa laatuluokassaan. Valitkaa viitosista makunne mukaan ja kokekaa oikea kahvinautinto.

200 mk

Maukas ja riittäosa brasilialaissekoitus

230 mk

Riittoisa ja täyteläinen Santos-Colombia-voittoinen sekoitus

260 mk

Täyteläisen voimakas ja hieno keskiamerikkalainen laatu-sekoitus

305 mk

Erittäin hieno sekoitus valikoituja kahvilaatuja maustettuna keskiamerikkalaisilla ja Mokka-laaduilla

330 mk

Maailmanmarkkinoiden hienoimmista kahvilaaduista valikoitu erikoissekoitus

tietysti **PAULIG**

Puhtaus on
puoli juomaa

**vesi
ei
vanhene**

KUPARIPUTKISSA

Kupariputkissa kulkee tuore vesi, kupari ei anna makua. Ja vesi kulkee kitkatta, koska kupariputki ei ruostu eikä syövy. Kupariputket ovat taloudellisia, eivät vaadi edes hoitoa tai korjausta. Jo asennusvaiheessa säästyy työtä ja aikaa.

*Kupariputkisto
pysyy vireessä*

Outokumpu tekee kupariputkia suuria sarjoja. Siksi niiden hankintahintakin on edullinen. Kupari on nykyaikaa ja tulevaisuutta.

Outokumpu Oy

Kuparitalo — Töölönkatu 4 — Helsinki Puh. 440511